

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἐκτος

Συνδρομὴ ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους· καὶ εἶναι ἑτησίαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Ἰταλίου, 6.

5 Νοεμβρίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΗΤΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ

Τῇ 10 τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου ὁ σὺρ Γάρνερ Οὐόλσλεϋ ἀπεβιβάσθη εἰς Λευκωσίαν μετὰ στρατιᾶς ἀγγλικῆς καὶ κατέλαβε τὴν νῆσον Κύπρον. Κατέσχε δὲ ἡ Ἀγγλία κατὰ τὰ φαινόμενα τὴν νῆσον ὑπὸ ὅρους τινὰς ἀναγραφέντας ἐν τῇ μετὰ τῆς Τουρκίας ἰδικαιτέρᾳ συνθήκῃ· ἀλλ' οἷόςδ' ἔστιν ὅτι καὶ ἂν εἴνε ὁ ἐξωτερικὸς τύπος τῆς κατοχῆς, ἡ Κύπρος εἴνε ἤδη κτῆσις ἀγγλική, οἱ δὲ Κύπριοι ὑπήκοοι τῆς Βικτωρίας, τῆς ἀνάσσης τῆς Ἀγγλίας καὶ αὐτοκρατείας τῶν Ἰνδιῶν. Μετὰ τριακοσίων δ' ἔτων Ἀσιατικὴν καταδυναστείαν ἔρχεται πάλιν λαὸς εὐρωπαϊκὸς νὰ συνεχίσῃ τὴν ποικίλην καὶ πολύπλοκον ἱστορίαν τῆς νήσου. Περίεργον δὲ εἴνε ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς αἰφνιδίας καταλήψεως τῆς Κύπρου ὑπὸ Ἀγγλῶν παρουσιάζεται τὸ δεύτερον ἤδη ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν προχωροῦντος τοῦ λόγου, ἤδη περὶ τὰ τέλη τοῦ IB' αἰῶνος κατελήφθη ἡ Κύπρος ἐξαίφνης ἐπὶ βραχὺν χρόνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ῥιχάρδου. Ἀλλ' ὁπόσας ποικίλας μορφὰς καὶ περιέργους ἐσθῆτας κτητόρων εἶδεν ἡ γῆ τῆς Κύπρου ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως δύναται νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκων τὴν βραχεῖαν ταύτην σημείωσιν.

Τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς ἱστορίας τῆς νήσου καλύπτει, ὡς πάντοτε σχεδὸν συμβαίνει ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὁ μῦθος καὶ αἱ ἀσαφεῖς διηγήσεις· ἐκ δὲ τῆς Γραφῆς μανθάνομεν ὅτι κατεῖχον αὐτὴν οἱ ἕγγονοι τοῦ Κιττίμ. Πρῶτοι δὲ βέβαιοι κάτοικοι τῆς Κύπρου ὑπῆρξαν οἱ Φοίνικες, λαὸς ἐμπορικὸς καὶ βιομηχανικὸς, οἵτινες ἐνὼς κατέλαβον τὴν νῆσον ταύτην, ἥς εἵλκυεν αὐτοὺς ὁ πολὺς πλοῦτος, δι' ὃν ἤδη πρότερον ἐγνωρίζετο. Οἱ δὲ Φοίνικες ἀνέπτυξαν τὰς δυνάμεις τῆς γῆς· καὶ τὰ μὲν ὑλομανοῦντα δάση παρέσχον ἀξιολογωτάτην ξυλικήν, τὰ δὲ μέταλλα πλοῦτον πολύν. Ἰδίως δ' ὁ χαλκὸς τῆς Κύπρου ὑπῆρξε

καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα γνωστὸς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ὀνομασθῇ ἀπὸ ταύτης τῆς νήσου τὸ μέταλλον ἐν πολλαῖς τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, διότι καὶ τὸ cuivre τῶν Γάλλων καὶ τὸ copper τῶν Ἀγγλῶν καὶ τὸ Kupfer τῶν Γερμανῶν εἴνε παραφθορὰ τῆς λέξεως [aes] cyprium· ἀλλὰ καὶ ἐν Ἡεῖρῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν καλεῖται ἔτι καὶ σήμερον κυπρί τὸ χαλκοῦν κωδώνιον ὅπερ οἱ ποιμένες ἐξαρτῶσιν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τῶν προβάτων. Οὐδὲ ἦσαν τὰ ξύλα καὶ ὁ χαλκὸς ὁ μόνος πλοῦτος τῆς νήσου, ἀλλ' ἐξῆγον αὐτόθεν οἱ Φοίνικες καὶ ἄλλα πολλά· τοσαύτην δ' ἀφθονίαν προϊόντων εἶχεν ἡ νῆσος, ὥστε δὲν φαίνεται ὑπερβολικὸν τὸ λόγιον ἀρχαίου τινὸς Ῥωμαίου, ὅστις εἶπεν ὅτι ἡ Κύπρος δύναται νὰ κατασκευάσῃ, νὰ ὀπλίσῃ καὶ νὰ φορτώσῃ τελέως πλοῖον χωρὶς μηδὲν νὰ ζητήσῃ παρ' ἄλλου τόπου. Οὕτως οἱ Φοίνικες πλουτοῦντες αὐτοὶ ἀνέπτυσσον καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ τόπου, οἱ δὲ πρῶτοι αὐτῶν σταθμοὶ, ἐνθα βραχὺν χρόνον μένοντες ἀπετέλουν τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν συναλλαγὰς, ἔγειναν κατ' ὀλίγον ἐμπορεῖα πολύκοσμα, ἀκμάζουσιν πόλεις· τὸ Κίτιον ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς νήσου ἠϋξήθη δι' αὐτῶν καὶ φοινικικαὶ πόλεις ἰδρύθησαν νέαι, ἡ Πάφος, ἡ Ἀμαθοῦς, τὸ Ἰδάλιον. Ἀλλ' οἱ Φοίνικες δὲν ἦσαν μόνον λαὸς φιλεργὸς καὶ φιλοκερδής· ὡς οἱ Ἐβραῖοι, μεθ' ὧν ἔχουσι κοινὸν τὸ γένος καὶ παρεμφερῆ τὴν γλῶσσαν, εἶχον μεγίστην ἐπιμονὴν εἰς τὴν φυλετικὴν διαφορὰν καὶ εἰς τὰ ἥθη καὶ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων. Ὁ Φοινῖξ δὲν προσελάμβανεν εὐχερῶς τὰ ἥθη τῶν τόπων ὅπου ἐγκαθιδρύετο, πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτὸς εἰσήγεν εἰς τοὺς περιοίκους τὰς ἐφευρέσεις τῆς παλαιᾶς Ἀσίας, τὰς τέχνας καὶ τοὺς θεοὺς του. Μετὰ μὲν τῶν πλουσίων ὑφασμάτων εἰσήγε τὰ σταθμά του, μετὰ δὲ τῶν μικροτεχνημάτων τῆς συρίας τέχνης τὴν θεὰν Ἀστάρτην, μετὰ δὲ τῆς Ἀστάρτης τὰ ἀγάλματα αὐτῆς καὶ τὰ ἄλλα ἔργα τῆς φοινικικῆς γλυπτικῆς.

Ἀλλ' οἱ Φοίνικες ὑπῆρξαν κατὰ τὴν μεσόγειον οἱ διδάσκαλοι καὶ συμπληρωταί, ἔπειτα δὲ οἱ συναγωνισταὶ καὶ ἀντίπαλοι λαοῦ εὐγενοῦς καὶ μεγάλου, ὅστις πολλὰ παραλάβων παρ' ἄλλων διεμόρφωσεν ἰδιορρυθμῶς, ἀναπτύξας καὶ καλλύνας τὰ δανεισθέντα. Ὁ λαὸς δὲ οὗτος ἦσαν οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἐν τῇ ἀρχαιότητι αὐ-

τῶν ἱστορίᾳ πολλαχῶς εὐρίσκονται ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Φοινίκας. Οἱ Ἕλληνες παραλαμβάνουσι παρὰ τῶν Φοινίκων τὴν νομισματικὴν μονάδα τῶν Βαβυλωνίων, ἀλλ' αὐτοὶ πρῶτοι χάρασσουσι νόμισμα, παραλαμβάνουσι τὴν γραφὴν καὶ τὰ γράμματα, ἀλλὰ ταῦτα μὲν καλλύνουσιν, εἰς δὲ τὴν γραφὴν εἰσάγουσι πρῶτοι τὴν ἀληθῆ ζῶν, προστιθέντες τὴν πνοήν, τὰ φωνήεντα παραλαμβάνουσι τὴν συρίαν Ἀσσύριον, ἀλλ' αὐτοὶ διαμορφοῦσιν αὐτὴν εἰς Ἀφροδίτην. Οἱ Φοίνικες ἀπὸ τῆς συρίας ταχέως, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτως καὶ ἐν Κύπρῳ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν Ἑλλήνων, μετὰ δὲ τὰ Τρωϊκὰ μάχιστα ἀνεπτύχθησαν παρὰ τὸ Κίτιον, τὴν Πάφον, τὴν Ἀμαθοῦντα καὶ τὸ Ἰθάλιον πόλεις ἑλληνικαὶ ἄξιοι λόγου. Ὁ μὲν Τεῦκρος ἐκδιώχθεις ἐκ Σαλαμῖνος ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἰδρύει κατὰ τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς νήσου τὴν Σαλαμῖνα, ὑπ' ἄλλων δὲ μετροπόλεων κτίζονται ἡ Νέα Πάφος παρὰ τὴν δμῶνυμον φοινικικὴν πόλιν, ἡ Κερύνεια, τὸ Κούριον. Πόλεις μετὰ πόλιν κτίζονται παρὰ τῶν Ἑλλήνων, παρελθόντος δὲ τοῦ χρόνου ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἀπλοῦται καθ' ἅπασαν τὴν νήσον καὶ ἡ ἀσιανὴ θεὰ τῶν Φοινίκων ἔγεινεν ἥδη ἡ ὠραία ἀφρογενὴς θεὰ, ἡ μήτηρ τοῦ ἔρωτος, ἡ Κύπρις ἥτις ἔχει οἶον αἶμα αὐτῆς τὴν εὐώδη νῆσον. Τότε δὲ μάχιστα ἤρχισεν ἡ ἀκμὴ τῆς νήσου, ἀλλ' ἐπεκράτησε καὶ ἐν Κύπρῳ ὁ αὐτὸς χωρισμὸς τῶν δυνάμεων ὅστις εἶνε γνωστὸς καὶ διὰ τὸν λοιπὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον. Οὕτως καὶ ἐν Κύπρῳ ὑπῆρχεν ἑννέα μικρὰ βασίλεια, τὸ Κίτιον, ἡ Σαλαμίς, ἡ Ἀμαθοῦς, τὸ Κούριον, ἡ Νέα Πάφος, ἡ Κερύνεια, ἡ Λάπηθος, οἱ Σόλοι καὶ οἱ Χύτροι. Τὰ βασίλεια δὲ ταῦτα καὶ τὴν νῆσον, κατ' ὀλίγον δ' ἀνεπτύχθη ἐκτάκτως τὸ ἐμπόριον, ἡ ναυτιλία, ἡ γεωργία καὶ αἱ τέχναι τῆς νήσου. Ἐκ τῶν κέντρων καὶ ἐλατῶν τῶν δασῶν τῆς ἐναυπηγοῦντο πλοῖα ἰδιόρρυθμα, οἱ δ' ἐλαττοὶ οὗτοι κέρκοντες ἦσαν γνωστοὶ εἰς τοὺς ναυτιλομένους καὶ οἱ Κύπριοι ναυπηγοὶ προσεκαλοῦντο καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς Σεμιράμιδος, τῆς βασιλείας τῶν Ἀσσυρίων. Τότε δὲ ἡ νῆσος ὑπῆρξε τοσοῦτον ἰσχυρὰ διὰ τὸν στόλον αὐτῆς ὥστε καὶ ἐθαλασσοκράτει τριάκοντα καὶ τρία ἔτη ἀπὸ τοῦ 976—943 π. Χ. καὶ τὰ πλοῖα αὐτῆς ἐξώρμουν ἀπὸ τριάκοντα λιμένων καὶ ἡ νῆσος ἐξέπεμπεν ἀποικίας εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἰσχυρὸν στόλον ἔχουσα ἡ Κύπρος δὲν ἠδυνήθη πάντοτε νὰ σωθῇ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν γειτόνων οἵτινες ἠπειλοῦν αὐτὴν διὰ τὸ ἐπιζήλον τῆς θέσεώς της. Οὕτως δ' ἡ νηγεύσα νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν νῆσον, ὑπῆρξε παροδική· ἡ δὲ Κύπρος ἐπανελθούσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἔγεινε μετὰ τινος πάλιν αἰῶνος κτῆμα ἄλλων δεσποτῶν. Ἦσαν δ' οὗτοι οἱ Αἰγύπτιοι, ὧν ὁ βασιλεὺς

Ἀμασις κατέκτησεν αὐτὴν τῷ 550 π. Χ. Ἀλλ' ἡ αἰγυπτιακὴ ἀρχὴ διήρκεσε μόνον εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη· τῷ δὲ 525 οἱ Κύπριοι ὑπετάχθησαν ἐθελουσίως εἰς τοὺς Πέρσας ἵνα σωθῶσιν ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ προσεκάλεσαν τὸν Καμβύσην. Οὕτως δὲ ἡ Κύπρος ἔγεινε μέρος τῆς πέμπτῃς περσικῆς σατραπείας, οἱ δ' ἑννέα βασιλεῖς ἔγειναν ὑπῆκοι τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ ἡ νῆσος ἐξηκολούθει ὑπὸ τὴν περσικὴν ἀρχὴν προβαίνουσα εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸν πλοῦτον. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦτο μόνον φροντὶς τῶν Κυπρίων ἡ ὑλικὴ εὐημερία, ἀπεπειράθησαν πολλάκις νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ· μέχρι δὲ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τὴν σκηνὴν τῆς ἱστορίας, ἐπὶ πέντε σχεδὸν αἰῶνας, οἱ Κύπριοι ἐδράττοντο πάσης δυνατῆς εὐκαιρίας ἵνα τύχῃ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὁ βίος αὐτῶν ὑπῆρξε πάλιν διηλεκτὴς μετὰ τὴν κατηναγκασμένην θραπείαν τῶν ξένων δεσποτῶν καὶ τῶν ἐθελουσίων ὑπὲρ αὐτονομίας ἀγώνων. Καὶ συμμετέχει μὲν τῆς ἀποστασίας τῶν Ἰώνων κατὰ τῶν Περσῶν πᾶσα ἡ νῆσος πλὴν τῆς Ἀμαθοῦντος, ἀλλ' ἐπειτα ἀναγκάζεται νὰ στείλῃ ἑκάστὸ πεντήκοντα μακρὰς νῆας ἐπικούρους τῶν Περσῶν. Τίς δὲν γνωρίζει ἐπειτα τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἀθηναίων πρὸς κατὰκτησιν τῆς νήσου καὶ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κιτίου; Τίς δὲν ἤκουσεν ἀπὸ τῶν βάρβαρων ἔτι τοῦ σχολείου, ὅτε ἐδιδάσκετο τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, τὸ ὠραῖον ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ τῆς Σαλαμῖνος βασιλέως Εὐαγόρου, ὅστις τοσοῦτον ὑπῆρξε φιλέλληνα καὶ φιλαθήναιον, ὥστε νὰ σταθῇ ὁ ἀνδριάς αὐτοῦ ἐξ εὐνοίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ ἀγορᾷ; Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔπειτα ἡ νῆσος εἰς τὰς χεῖρας τῶν Περσῶν μέχρι τῆς ἐν Ἰσοφ μάχης (333 π. Χ.), ὅτε οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ διὰ μηχανῶν καὶ πλοίων εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου, ἐκδικούμενοι οὕτως μετὰ αἰῶνας πολλοὺς τὴν φοινικὴν ἐκείνην, ἥτις ὑπῆρξεν ἡμεγάλη ἀντίπαλος τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὴν Κύπρον, ὡς πολλαχῶς τῆς Μεσογείου. Οὐδὲ περιωρίσθησαν οἱ Κύπριοι εἰς μόνον ταύτην τὴν ἐπικουρίαν, ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦ Κιτίου ἐδωρήσατο εἰς τὸν νεαρὸν ἥρωα μάχαιραν θαυμαστὴν, Κύπριοι δὲ ἄνδρες ἠκολούθησαν εἰς τὸν ναύαρχον τοῦ Ἀλεξάνδρου Νέαρχον κατὰ τὸν περίπλου τοῦ περσικοῦ κόλπου. Ἐπῆλθον ἔπειτα οἱ φιλόνηκοι χρόνοι τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πολλὴ ἐπεκράτησεν ἐν αὐτοῖς ἔρις περὶ τῆς Κύπρου, ὥς ἐγένετο κύριος τῆς νήσου Πτολεμαῖος ὁ Α΄ τῷ 306 π. Χ. Τότε δ' ἀπώλεσεν ἡ νῆσος ὑπὸ τοῦ Αχγίδας τῆς Αἰγύπτου τὴν σκιά τῆς προτέρας αὐτονομίας, τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς καὶ τὰς προνομίας, ἔγεινε δὲ κτῆμα τοῦ αἰγυπτιακοῦ στέμματος. Οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου

ἐπεκλήθησαν καὶ βασιλεῖς τῆς Κύπρου, ἰδιαίτερος δὲ ἄρχων ἐστέλλετο εἰς τὴν Σαλαμῖνα καλούμενος στρατηγὸς καὶ ναύαρχος καὶ ἀρχιερεὺς ὁ κατὰ τὴν νῆσον. Ἀλλ' ἡ δεσποτικὴ τῶν Λαγιδῶν δυναστεία καὶ αἱ ἐριδες μετὰ τῶν Σελευκιδῶν τῆς Συρίας ἐπήνεγκον τέλος τὴν κατὰκτησιν τῆς νήσου ὑπὸ τῆς Ῥώμης, ἐπελθοῦσαν δι' αἰφνιδίου καὶ βιαίου ψηφίσματος τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου, ὅπερ κατηγορήθη δεινῶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων. Συνέβησαν δὲ ταῦτα τῷ 59 π. Χ.

Οὕτως ἡ Κύπρος μετὰ μακρὰν περίοδον ἐτῶν, μεταμείψασα δόξαν μετὰ δόξαν καὶ δεσπότην μετὰ δεσπότην, ἔγεινε κτῆμα Ῥωμαϊκόν. Περὶ δὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας ὀλίγα ἀρκούσιν, ἐπειδὴ ὁρῶς ἐρρήθη ὅτι διὰ τὴν Ἑλλάδα αὕτη δὲν διέφερε πολὺ τῆς τουρκικῆς δυναστείας. Ὡς δὲ ἡ κατὰκτησις τῆς νήσου ὑπῆρξεν αἰφνιδία ἀρπαγὴ, οὕτως ἡ πρώτη πράξις τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ νήσῳ ὑπῆρξεν αἰσχυρὰ ἀπεμπόλησις τῶν δημοσίων θησαυρῶν. Τίς δὲ ὁ διαπραξὴς τὸ ἀδικὸν ἔγκλημα; Ὁ δίκαιος Κάτων! Χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ ἀγγεῖα, πορφυρὰ ὑφάσματα, πολύτιμοι λίθοι, πολυτελὴ σκεύη ἐπωλήθησαν ἐσπευσμένως ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, ἐν δὲ τῇ ἀγορᾷ τῆς Ῥώμης θριαμβευτικῶς ἐπέδειξεν ὁ Κάτων τὰ κινώμενα τὰ περιέχοντα τὸ τίμημα τῆς ἀνομίας, 250,000,000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν. Τὸ ποσὸν τοῦτο περὶ ἑλπίδας μικρὰν τοῦ μεγάλου ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ πλούτῳ τῆς νήσου, πλούτῳ παρελθόντος μὲν τὸ πρῶτον ἐκ τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς νήσου, προξενήσαντος δ' εἴτα εὐμάρειας τοῦ βίου καὶ διαφθορᾶς οὐ μικρᾶν. Ἡ διαφθορὰ δὲ αὕτη ἠδύνη ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπαισθητῶς καὶ κατ' ὀλίγον ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τῶν Κυπρίων τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ δύναμις τῆς αὐτενεργείας. Ῥωμαῖος ἀνθύπατος, ἐδρεύων ἐν Πάφῳ, δίδωκε τὴν νήσον, ἀλλὰ σπάνιοι ὑπῆρχαν διοικηταὶ φιλόανθρωποι καὶ ῥέκται οἷος ὁ Κικέρων, οἱ δὲ πλείστοι ἦσαν πλεονέκται φιλόχρσοι μόνον σκοπὸν ἔχοντες τὸν χρηματισμὸν. Βραδύτερον δὲ ποτε ἠδύνατο νὰ λογισθῇ ἡ νῆσος εὐτυχὴς ὅτε οἱ καλλίτεροι τῶν αὐτοκρατόρων ἐφρόντιζον περὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν τεχνῶν. Ἀλλ' εἶχεν ἥδη ἐκλίπει ἡ λάμψις ἡ πολλὴ καὶ ὁ πολύναιος στόλος καὶ ἡ πληθὺς τῶν ἀγαμάτων· δὲν ὑπῆρχεν Εὐαγόρας φιλέλληνα βασιλεὺς οὐδὲ ὥρμουν πρὸ τοῦ Κιτίου τριῆρεις ἀθηναϊκαί. Ἐβραῖοι μεταλλευταὶ ἐξώρυσσον τὸν χαλκὸν τῶν μεταλλείων ὑπὸ τὴν φρουρὰν Ῥωμαίων δορυφόρων. Ἡ ἀποικία δὲ αὕτη ἠύξανε καθ' ἐκαστὴν τέλος δὲ ἡμέραν τινὰ ἀφίχθησαν εἰς τὴν Πάφον, ὑπάτου ἐντος τοῦ Παύλου Σεργίου, δύο Ἰουδαῖοι οἵτινες δὲν ἦλθον νὰ λάβωσιν, ἀλλὰ νὰ δώσωσι, δὲν ἐξήτουν χαλκὸν, ἀλλὰ διένεμον χρυσόν. Ἐν τῇ γῇ τῆς Κύπριδος ἐλάλουν περὶ Ἰησοῦ καὶ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ ὁ Παῦλος καὶ

ὁ Βαρνάβας, ἀλλ' ἡ νέα θρησκεία διεδόθη καὶ ἐσπερώθη κατὰ μικρὸν καὶ μετ' ἀγῶνας πολλοὺς καὶ αἱματηροῦς. Τέλος δ' ὁμῶς ὑπερίσχυεν ὁ χριστιανισμὸς ἐν τῇ νήσῳ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἰδρύθησαν περὶ τὰς τριάκοντα ἐπισκοπᾶς, ὧν προΐστατο δίκην μητροπόλεως ἡ Κωνσταντία, ἥτοι ἡ παλαιὰ Σαλαμίς. Διεδόθη δὲ ἡ νέα θρησκεία μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ ἀλλαχοῦ ἐξωτερικῶν τύπων· καὶ ἐπληρώθησαν μὲν αἱ ἀκταὶ καὶ αἱ ἀκρώσεις τῆς νήσου ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων καὶ εἰκόνων θαυματουργῶν καὶ ἐφαίδρυναν τὰς ἐρημίας αὐτῆς πανηγύρεις θρησκευτικαί, ἀλλὰ δὲν ἐξέλιπε τελῶς ἡ ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος, παρὰ δὲ τὴν Παναγίαν τοῦ Κύκκου καὶ τὴν Τροοδίτισσαν καὶ τὴν Χρυσογοιάτισσαν λατρεύεται, ὡς λέγουσιν, ἡ Παναγία ἡ Ἀφροδίτισσα. Ἀλλ' ἡ μιγὰς αὕτη ἀγία δὲν εἶνε φαιδρὰ ὡς ἡ Κύπρις καὶ ἡ Παφία, ἀλλὰ στυγνὴ τις καὶ ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς μεστοὺς μελαγχολίας ὡς τις εἰκὼν ἱστορηθεῖσα ὑπὸ Λουκᾶ τοῦ Ἀποστόλου, κατὰ τὴν κοινὴν δοξασίαν.

Ἐν ᾧ δὲ κατ' ὀλίγον ἐν τῇ πίστει τοῦ λαοῦ ἡ Ἀφροδίτη μετεμορφώθη εἰς τὴν Ἀφροδίτισσαν, ἐγένετο καὶ ἄλλη οὐχ ἥττον σπουδαία μεταβολή· μετὰ τὸν χωρισμὸν δὴλα δὴ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἡ ἀνατολικὴ βασιλεία ἐγένετο κατὰ μικρὸν ἑλληνικὴ καὶ ἡ Κύπρος διώκειτο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐκκλησιαστικῶς μὲν ἐξήρτητο μέχρι τινὸς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας, εἴτα δ' ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὥς τῷ 690 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' ἀνεγνωρίσθη τὸ αὐτοκέφαλον τῆς μητροπόλεως τῶν Κυπρίων, ἥτις μετωνομάσθη Νέα Ἰουστινιανούπολις πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Πολιτικῶς δὲ διώκειτο ἡ νῆσος ὑπὸ στρατηγῶν οἵτινες οὔτε καλλίτεροι οὐδὲ χειρότεροι ἦσαν τῶν συνήθων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βυζαντινῶν ἀρχόντων. Διὰ τοῦτο δ' ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ τῆς βυζαντινῆς ἀρχῆς δὲν ἐλείψαν οὔτε καταπίεσεις τῶν ἐγγχωρίων ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οὔτε ἐπαναστάσεις αὐτῶν τε καὶ τοῦ λαοῦ κατὰ τῆς μητροπόλεως. Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον ἐπαισθητὸν τῆς ἱστορίας τῆς νήσου ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὑπῆρξεν αἱ συνεχεῖς ἀπώπειραι τῶν Ἀράβων πρὸς κατὰκτησιν τῆς Κύπρου. Ἡ ἔκτα δὲ ὁ πολμηρὸς οὗτος λαὸς ἀπειλῶν τὰ ὅρια τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἥδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου· ὅτε δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένοντο κύριοι τῆς Αἰγύπτου, τῆς Σικελίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ ἡκμαζόν αἱ τέχναι αὐτῶν καὶ τὰ γράμματα ἀπὸ τοῦ Βαγδάτιου μέχρι τῆς Κορδύβης, δὲν ἠδύνατο νὰ μείνωσιν ἔξω τῆς περιοχῆς τῶν κατακτήσεων αὐτῶν αἱ ἑλληνικαὶ νῆσοι. Ὡς εἰκὸς δὲ ἡ Κύπρος διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ τὸν πλοῦτον εἶλκεν αὐτοὺς εἴπερ τις καὶ ἄλλη. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος μεσοῦντος μέχρι τοῦ δεκάτου δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ Κύπρος κατεκτάτο ἐναλλάξ παρὰ τῶν Ἀράβων

καὶ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Οὕτω δὲ προβληματικὴ καὶ κινδυνώδης εἶχε καταστῆ διὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς τῶν Ἀράβων ἢ κατοχῇ τῆς Κύπρου, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς δ' Β' τῷ 688 ἀπεπειράθη νὰ συνοικήσῃ τοὺς Κυπρίους πανοικεῖ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον. Ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντας τούτους τοὺς κλονισμοὺς διὰ τῆς παραδόξου δυνάμεως ἣν ἤντλει τὸ βυζαντινὸν κράτος ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ σπλάγχχνων, πάντοτε ἀπειλούμενον ἀλλὰ καὶ πάντοτε ἀναβιοῦν, ἀπεσοβήθη ὁ κίνδυνος καὶ ἡ Κύπρος ἔμεινε τέλος ὑποχείριος εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, σωθεῖσα ἀπὸ τῶν Μωαμεθανῶν.

Ἀλλ' ἤδη ἐπὶ ἤρχοντο κίνδυνοι νέοι κατὰ τοῦ παλαιῶρου κράτους, ὅπερ ἀμυνθὲν κατὰ τῶν ἀπίστων, δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῇ ἀπὸ τῶν ὁμοπίστων οἵτινες ἐνεδύθησαν τὸν σταυρὸν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος.

Μετὰ μακρὰς ἀταξίας αἵτινες ἐπὶ ἡνέγκον τὴν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Κύπρου αὐτογνώμονα ἀνάβασιν Ἰσακίου τοῦ Κομνηνοῦ, καταγομένου ἐκ τοῦ οἴκου τῶν ὁμωνύμων αὐτοκρατόρων, Ῥιχάρδος ὁ Λεοντόθυμος ἐκστρατεύων κατὰ τῆς Παλαιστίνης προσωρμίσθη τῷ 1191, ὑπὸ τρικυμίας ἀναγκασθεὶς, εἰς τὴν Κύπρον. Θελήσας δὲ ὁ Ἰσαάκιος νάντιταχθῇ αὐτῷ διὰ τῶν ὅπλων τῆς ἀπάτης καὶ τῶν τοῦ πολέμου ἐπέσυρε τὴν ὀργὴν τοῦ γενναίου Ἀγγλοῦ καὶ ἡττήθη αἰσχυρῶς παρὰ τὴν Λεμισσό. Ἡ δὲ νίκη αὕτη ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς κατακτήσεως ἀπάσης τῆς νήσου ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ Ῥιχάρδου, ἐν οἷς καὶ ὁ Γουίδων ὁ Λουζινιαν, ὅστις καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμμόχωστον καὶ τὸ φρούριον τῆς Κερυνείας. Συνέτεινε δὲ εἰς τὴν εὐχερῆ ταύτην ὑπὸ τῶν ξένων κατάκτησιν τῆς νήσου καὶ ἡ ἀπέχθεια τῶν Κυπρίων κατὰ τοῦ ὁμογενοῦς τυράννου Ἰσακίου. Ἀλλὰ βραχὺν μετὰ ταῦτα χρόνον τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα, ἐξεγερθὲν καὶ πάλιν, προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν ἀλλογενῶν, ἐν ᾧ μάλιστα ἤδη εἶχεν ἀποχωρήσει ἐκ τῆς νήσου εἰς Συρίαν ὁ τῆς Ἀγγλίας βασιλεὺς, σύρων μεθ' αὐτοῦ δέσμιον τὸν πρῶτον ἄρχοντα τῆς νήσου. Καὶ ἡ μὲν ἐπανάστασις ἐκείνη κατεβλήθη ταχέως, ἀλλ' ἡ ἐνδειξις τοῦ φρονήματος τῶν Κυπρίων ἔπεισε τὸν Ἀγγλον μονάρχην νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς νέας αὐτοῦ κτήσεως, καὶ ἐπώλησε τὴν νήσον εἰς τοὺς Ναΐτας ἀντὶ 1,350,000 δραχμῶν περίπου.

Καὶ οἱ μὲν Ναῖται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μείνωσι μακρὸν χρόνον ἐν Κύπρῳ διὰ τὴν ὁμότητα αὐτῶν καὶ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἰθαγενῶν. Ἀλλὰ ταχέως εὗρεν ὁ Ῥιχάρδος ἀντικαταστάτην αὐτῶν, τὸν Γάλλον ἱππότην Γουίδωνα Λουζινιαν, ὅστις ἠγόρασεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ τιμῆματι τὴν νήσον.

Ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας ἤρξε τῆς νήσου ὁ οἶκος τῶν Λουζινιαν. Πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων κα-

τέστησαν ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς λαοὺς αὐτῶν, καὶ τοὶ δὲν συνεβιάζετο πάντοτε τὸ συμφέρον τοῦ δυναστεύοντος οἴκου μετὰ τῆς θελήσεως τῶν ὑπηκόων. Οἱ Λουζινιαν ἀνῆγειραν πανταχοῦ τῆς νήσου πύργους καὶ φρούρια πρὸς ἀμυναν ἀπὸ τῶν ξένων ἐπιδρομέων καὶ ἀσφάλειαν κατὰ τῶν ἐγχωρίων, διὰ συνετῆς δὲ διοικήσεως ἔφθασε τὸ κράτος αὐτῶν εἰς μεγίστην ἀκμὴν, μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1285 μέχρι τοῦ 1373, ἰδίως δὲ ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς Ἑρρίκον Β', Οὐγωνα τὸν Δ', Πέτρον τὸν Α'. Ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐκυριεύθησαν τότε ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου καὶ οἱ Ἑμίραι τῶν συριακῶν παραλίων ἐπλήρουν φόρους εἰς τὸ ἀκμαῖον κράτος.

Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ πραγματείᾳ, ἥτις περιλαμβάνει μόνον συνοπτικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου, αἱ τύχαι τῆς Κύπρου ἐπὶ τοῦ οἴκου τῶν Λουζινιαν, περὶ ὧν τρίτομον μακρὰν συγγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ Γάλλος λόγιος Mas-Latrie, καὶ τὰς ὁποίας περιγράφουσι διὰ μακρῶν οἱ ἐγγῶροι κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας χρονολόγοι, οὓς ἐξέδωκεν ὁ φιλόπονος κ. Κ. Σάθας. Ἀς ἀρκεσθῶσι δ' οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἑστίας εἰς τὴν ἐξῆς βραχείαν, ἀλλ' ἀξιόλογον περιγραφὴν τῆς καταστάσεως τῆς Κύπρου ἐπὶ τῶν Λουζινιαν, ἣν παρενεῖρει εἰς τὸ περὶ Κύπρου ἀξιόλογον αὐτοῦ σύγγραμμα ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς V. Löher.

Ἐπὶ τῶν χρόνων τούτων ἡ νήσος εἶχε καταστῆ τὸ κυριώτατον κέντρον τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐμπορίου. Αἱ πραγματεῖαι αἱ ἐρχόμεναι ἐκ τῆς Ἰνδίας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐκ τῆς ἐνδοτέρας Ἀσίας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Συρίας καὶ αἱ μεταβιβαζόμεναι ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀνατολὴν συνήγοντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν Κύπρῳ, ἀντηλλάσσοντο ἐνταῦθα πρὸς ἀλλήλας ἢ μετεκομίζοντο ἐντεῦθεν εἰς ἀπώτερα μέρη. Ὅσοι δὲ περισσότεροι πόλεις ἔπιπτον ἐκεῖ πέραν εἰς χεῖρας μουσουλμανικὰς καὶ ἔχανον τοὺς χριστιανοὺς αὐτῶν κυρίως, τόσῳ περισσότεροι ἔμποροι καὶ βιομήχανοι ἔφευγον εἰς Κύπρον καὶ τόσῳ μᾶλλον ἠύξανε τῆς νήσου ταύτης ἡ ἐμπορικὴ σημασία. Αἱ πόλεις Λεμισσός, Πάφος, Κερυνεία ἔγερμον ἐμπορίων καὶ τραπεζιτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Δαμασκοῦ, Βηρυττοῦ καὶ Ἀλεξανδρείας, ἐκ Βενετίας, Πίζας, Γενούης, Βαρκελώνης καὶ Μασσαλίας. Δὲν ὑπῆρχε καθ' ἅπασαν τὴν Μεσόγειον ἐμπορεῖον σπουδαιότερον τῆς Ἀμμοχώστου. Ἐδίδε δὲ ζωὴν ἀπαύστως εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κύπρου καὶ τὸ ρεῦμα τῶν προσκυνητῶν τῶν μεταβαινόντων εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον ἢ ἐρχομένων ἐκεῖθεν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ γεωργία, ἡ κηπευτικὴ καὶ ἡ βιομηχανία περιείπετο ὑπὸ ἐπιμελῶν ἀνδρῶν, ἐπληθύνθησαν τὰ πλούτη, ἀλλὰ σὺν αὐτοῖς καὶ ἡ τρυφὴ καὶ ἀνηθικότης εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον.

Ἐχομεν ἐξικονίσιν τῆς Κύπρου τῶν τότε

χρόνων ὑπὸ Λουδόλφου τοῦ ἐκ Sudheim, ὅστις ἐπὶ πέντε ἔτη περιηγήθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τῷ δὲ 1350 ἔγραψε τὸ ἀριστον ὁδοπορικὸν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου. . . «Ἡ Κύπρος, γράφει, εἶνε ἡ εὐγενεστάτη καὶ ἐνδοξοτάτη τῶν νήσων, ἀλλὰ καὶ ἡ πλουσιωτάτη, οὐδεμία δὲ ἄλλη ἐξισοῦται πρὸς αὐτήν, εἶνε δὲ καὶ περὶ πάντα τὰγαθὰ εὐφορωτέρα πάσης ἄλλης. Ὡς λέγεται ἐν τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ, ἡ Κύπρος κατωκλήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰάφεθ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Νῶε. Διακρίνεται μεγάλως πασῶν τῶν ἄλλων χωρῶν διὰ τὸ ὕψος αὐτῆς, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ πασῶν τῶν παραλίων πόλεων, δῆλα δὲ τῶν τῆς Αἰγύπτου, Συρίας, Ἀρμενίας, Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος, ὡς ὑπὸ ζώνης. Εἰς πάσας ταύτας τὰς πόλεις δύναται τις νὰ καταπλεύσῃ τὸ πολὺ μετὰ μίαν ἡμέραν. Ἡ Νικωσία (Λευκωσία) εἶνε ἡ πρωτεύουσα, κεῖται δ' ἐν μέσῃ τῇ Κύπρῳ ὑπὸ τὰ ὄρη ἐν χώρᾳ πεδινωτάτῃ καὶ ἐν κλίματι ὑγιειντάτῃ. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πόλει κατοικοῦσιν ἕνεκα τῆς προόδου καὶ ὑγιεινότητος τοῦ ἀέρος ὁ βασιλεὺς τῆς Κύπρου καὶ πάντες οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἄλλοι μεγιστᾶνες τοῦ βασιλείου καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες, κόμητες, εὐγενεῖς καὶ βαρῶνοι καὶ ἱππῶται κατοικοῦσιν τὸ πλεῖστον ἐνταῦθα, ἐπιδιδόμενοι δὲ σήμεραι εἰς τοὺς ἀγῶνας, τὰς ἱπποδρομίας καὶ ἰδίως τὰ κυνηγέσια διότι ὑπάρχουσιν ἐν Κύπρῳ αἵγαγροι, ὧν ὅμοιοι δὲν εὕρισκονται ἀλλαχοῦ τοῦ κόσμου. Θηρεύονται δὲ τούτους διὰ λεοπαρδάλεων, ἄλλως δὲ δὲν δύνανται νὰ συλληφθῶσιν. Ὑπάρχουσι δ' ἐν Κύπρῳ ἄρχοντες, εὐγενεῖς, βαρῶνοι, ἱππῶται καὶ οἰκοκύριοι πλουσιώτεροι τῶν ἀλλαχοῦ τῆς γῆς οἰκούντων, ἐπειδὴ ὁ ἔχων αὐτόθι προσόδους 3,000 φλορινίων (36,000 φράγκων περίπου) θὰ ἐθεωρεῖτο ἔχων ὀλιγώτερα τοῦ ἔχοντος ἀλλαχοῦ τρία μάρκα. Δαπανῶσι δ' ὅμως πᾶσαν αὐτῶν τὴν περιουσίαν εἰς τὰ κυνηγέσια. Οὕτω δὲ ἐγνώρισα κόμητᾴ τινα τῆς Ἰάφρας ἔχοντα πλέον ἢ πεντακόσια λαγωνικά, ἐκάστη δὲ δυὰς κυνῶν ἔχει κατὰ τὸ ἔθος ἰδίον ὑπηρετὴν καθαρίζοντα αὐτοὺς, λούοντα καὶ μυρίζοντα, τοῦθ' ὅπερ θεωρεῖται ἐκεῖ ἀναπόφευκτον διὰ τοὺς θηρευτικοὺς κύνας. Ὅμοίως ἔχει τις εὐπατρίδης τοῦλάχιστον δέκα ἕως δώδεκα ἱέρακας ἀπαιτοῦντας ἰδίας δαπάνας καὶ ὑπηρεσίας. Ἐγνώρισα δ' ἐν Κύπρῳ πολλοὺς εὐγενεῖς καὶ ἱππῶτας, οἵτινες θὰ ἠδύναντο εὐχερέστερον νὰ διατηρήσωσι καὶ διαθρέψωσι διακόσιους ἐνόπλους παρὰ τοὺς κυνηγούς καὶ ἱερακοτρόφους αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅταν ἐξέρχωνται ἐπὶ θῆραν, κατασκευάζουσι πολλάκις ἐπὶ μῆνα ὅλον ἐν τοῖς δάσεσι καὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ μεταίρουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, σχολάζοντες περὶ κύνας καὶ ἱέρακας καὶ φέροντες μεθ' αὐτῶν πάντα τὰναγκαῖα καὶ τὰς προσηκούσας τροφὰς ἐπὶ καμῆλων καὶ κτηνῶν.»

Μετὰ ταῦτα διηγεῖται ὁ περιηγητὴς πῶς

πάντες οἱ ἄρχοντες οὗτοι καὶ κύριοι μετέβησαν εἰς Κύπρον ἐκ τῆς Ἀγίας Γῆς καὶ ὅτι ἕνεκα τῆς ἐν Κύπρῳ συρροῆς πραγματειῶν καὶ προσκυνητῶν ἐκ πάσης τῆς γῆς ἀκούει τις αὐτόθι ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἐσπέρας ὅψι θρύλους καὶ νέα καὶ πᾶσαι αἱ γλῶσσαι εἶνε καταληπταὶ καὶ λαλοῦνται καὶ διδάσκονται ἐν ἰδίοις σχολείοις. Ἀλλ' ἡ πλουσιωτάτη πόλις ἦν ἡ Ἀμμόχωστος. «Πολίτης τις τῆς πόλεως ταύτης ἠρραβώνισέ ποτε τὴν θυγατέρα του, ἥτις εἶχε κοσμήματα τῆς κεφαλῆς οὕτω πλούσια, ὥστε οἱ μεθ' ἡμῶν ἐλθόντες Γάλλοι ἱππῶται τὰ ἐξετίμησαν ὡς πολυτιμότερα πάντων τῶν κειμηλίων τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἐμπορὸς τις τῆς πόλεως ταύτης ἐπώλησεν εἰς τὸν σουλτάνον σφαῖραν χρυσοῦν, σύμβολον τῆς ἀρχῆς, κεκοσμημένην διὰ μόνων τεσσάρων πολυτίμων λίθων, ἐνὸς ἀνθρακος, ἐνὸς μαργαρίτου, ἐνὸς σαπφείρου καὶ ἐνὸς σμαράγδου, ἀντὶ 60,000 φλορινίων (730,000 φράγκων), καὶ ὅμως ἐζήτηε κατόπιν νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ αὐτὸ κειμήλιον ἀντὶ 100,000 (1,230,000 φράγκων), τοῦθ' ὅπερ δὲν κατώρθωσε. . . Ἐν τινι φαρμακείᾳ τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχει πλεονέκτημα ξυλαλὸν παρ' ὅσῃν θὰ ἠδύναντο νὰ παγάγῃσι πέντε ἀμάξια. Περὶ δὲ τῶν ἀρωμάτων σιγῶ, διότι ταῦτα εἶνε οὕτω κοινὰ αὐτόθι ὥσον ὁ ἄρτος παρ' ἡμῶν καὶ ἀντὶ ὁμοίως μικρῶν τιμῶν πωλοῦνται. Ἀλλ' οὐδὲν τολμῶ πλέον νὰ εἴπω περὶ πολυτίμων λίθων καὶ χρυσοῦφάντων ἐνδυμάτων καὶ ἄλλου πλούτου, διότι τὰ τοιαῦτα θὰ ἦσαν παρ' ἡμῶν ἀπίστα καὶ ἀνήκουστα.»

Διὰ τοιούτων χρωμάτων ἐξεικονίζει ὁ λιτὸς Γερμανὸς κληρικὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς νήσου κατὰ τὸν 14 αἰῶνα. Ἀληθὲς δ' εἶνε ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη ὑπῆρξεν ἡ λαμπροτάτη διὰ τὴν Κύπρον. Ἐκτοτε δὲ οὔτε συμφορὰ ἔλειψαν, ἐν αἷς καὶ ἡ τῷ 1473 ὑπὸ τῶν Γενουησίων κατὰ ληψίς τῆς Ἀμμοχώστου, οὗτ' ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ κατ' ὀλίγον ἡ παρακμὴ, ἕως ἡ Βενετία ἐζήτησεν ἐπωφελομένην δεξιῶς τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ὑπαρχούσης διχονοίας νὰ κατακτήσῃ τὴν νήσον. Ὡς ὄργανον δὲ ταύτης τῆς ἀποκτήσεως ἐξελέχθη ὑπὸ τῆς βενετικῆς συγκλήτου ἡ ὠραία θυγάτηρ τοῦ εὐπατρίδου Κορνάρου Αἰκατερίνη, ἥτις στερθεῖσα μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰακώβου, μετὰ τὸν τούτου ὑποπτον θάνατον ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς πολιτείας νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν γλυκεῖαν νήσον. Καὶ διὰ μὲν τὴν ἱστορίαν ἡ Αἰκατερίνα Κορνάρου εἶνε ὅτι ὑπῆρξε καὶ διὰ τὴν σύγκλητον τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Βενετῶν διὰ δὲ τὴν μυθιστορίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν γραφικὴν ἡ κόρη αὕτη τῆς βενετικῆς πολιτείας, ἡ ὠραιότατη γυνὴ τοῦ αἰῶνος, ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον ἀξιολόγων καλλιτεχνημάτων, δι' ὧν παριστάνονται αἱ δραματικαὶ περιπέτειαι

τοῦ βίου τοῦ ὠραίου τούτου θύματος σκοπῶν μοχθηρῶν ἀλλοτρίας φιλοδοξίας.

Οὕτως ἡ Κύπρος ἔγεινε τῷ 1489 κτῆμα βενετικόν, ἡ δὲ σημαία τοῦ βασιλείου ἐπὶ ὑψηλοῦ ἱστοῦ ἐστήθη ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου ὡς καὶ ἡ σημαία τῆς Κρήτης καὶ ἔπειτα ἡ τοῦ Μωρέως. Ἐκτοτε ποικίλας ὑπέστησαν τύχας τὰ τρία ταῦτα βασιλεία τῆς βενετικῆς ἀρχῆς· ὁ μὲν Μωρέας εἶνε ἀπὸ ἡμίσεος ἤδη αἰῶνος ἐλεύθερος, ἡ δὲ Κρήτη στενάζει ἔτι ὑπὸ τοῦς Τούρκους καὶ ἡ Κύπρος εἶνε κτῆσις ἀγγλική, ἀλλ' οἱ τρεῖς ἱστοὶ ὑψοῦνται ἔτι ὡς πάντοτε ἐν τῇ μεγάλῃ πλατείᾳ καὶ σμῆνι τιθασσῶν περιστερῶν περιίπτανται τὰ σήματα τῆς παλαιᾶς δόξης τῆς πόλεως, ἥτις ἐγήρασεν ἐν ᾧ ἀναθάλλουσιν ἄλλα πόλεις καὶ ἄλλα κράτη, τότε ἀνάξια λόγου. Τοιαύτη ἡ μοῖρα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων!

Ἐπὶ τῆς βενετοκρατίας ἐξέπεσεν ἡ Κύπρος οὐσιωδῶς· ἐξέλιπεν ὁ ἵπποτικὸς ἐκείνος χαρὰ κτῆρ ὃν περιεβάλλοντο οἱ κάτοικοι ἐπὶ τῶν Λουζινιαν, οὓς δὲν ἐθεώρει, ἐν τέλει μάλιστα τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ὁ Κύπριος ὡς ξένους, ἀλλ' οἶονε δύναστεϊαν ἐθνικὴν. Διωκεῖτο δὲ ἡ Κύπρος ἐπὶ Βενετῶν οἶονε μὲγας ἀγρὸς μεμισθωμένους εἰς καλλιεργητάς· ἐστέλλοντο δὲ αὐτόσε τρεῖς δι-οικηταί, δύο ταμίαι καὶ εἰς προνοητὴς ἔχων ὑπ' αὐτὸν χιλίους Ἀλβανούς καὶ ἡ νῆσος ἦτο διηρημένη εἰς δώδεκα τμήματα, ἐν ἑκάστῳ δὲ τούτων στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς ἐφρόντιζε περὶ τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας. Οὕτω δὲ διοικουμένη ἀπέφερεν ἡ νῆσος εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς Βενετίας περὶ τὰ 12,500,000 φράγκων καθαρὸν ἐτήσιον κέρδος.

Ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἠύξησεν ἡ δύναμις τοῦ τουρκικοῦ κράτους, τῷ δὲ 1570 ἑκατοντακισ-χίλιοι Τούρκοι ἐπολιόρκησαν ἐπὶ ἑπτὰ ἐβδομά-δας τὴν Λευκωσίαν, ἐνθα μάλιστα ὑπῆρχον 10,000 ἐνόπλων. Ἡ πόλις τέλος ἐκυριεύθη, ἐβδομάδα δὲ ὅλην ἐξηκολούθησεν ἡ σφαγὴ καὶ ἡ δάωσις. Ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας Χριστιανῶν ἐσφάγη-σαν, τὰ δὲ λάφυρα ὑπῆρξαν μυθώδη. Τὰ πολυ-τιμώτατα τῶν λαφύρων μετὰ χιλίων εὐγενῶν παρθένων ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα ὡς φό-ρος πρὸς τὸν σουλτάνον, ἔτοιμα νὰ πλεύσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ τότε, ὡς ἀναφέ-ρεται, γενναία Ἑλληνὶς κόρη διεισδύσα μέχρι τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ πλοίου ἐνθα εἶχεν ἐπιβιβασθῇ, ἔθηκε πῦρ. Ἡ φλόξ ἐπῆλθε ζωνῆα, πυρπολοῦσα καὶ τὰ δύο ἄλλα πλοῖα, καὶ αἱ κό-ραι αἱ προωρισμέναι ὡς φόρος πρὸς τὸν σουλτά-νον ἔγεινον εὐγενὴς φόρος θυσίας ὑπὲρ τῆς ιδέας τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Λευκωσίας ἡ κατὰ κτη-σις τῆς λοιπῆς νήσου δὲν ἦτο δυσχερής. Ἀλλὰ τὸ ὄχυρόν φρούριον τῆς Ἀμμοχώστου δὲν παρε-δίδοτο· παρήλθον ἐβδομάδες, μῆνες, ἐν ἑτὸς καὶ

πλέον, ἀλλ' ὁ γενναῖος Βενετὸς φρούραρχος Βρα-γαδίνος ἀνθίστατο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σερα-σιέρη Μουσταφᾶ. Τέλος ἔπεσεν ἡ Ἀμμοχώστους γενναίως, ὁ δὲ Βραγαδίνος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὑπέστησαν θάνατον μαρτύρων. Τὸ οἰκτρὸν τέ-λος τοῦ γενναίου Βενετοῦ περιγράφει διὰ τῶν ἐξῆς συγκινητικώτατα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κύπρου, τῇ ἐκδοθείσῃ τῷ 1788, ὁ Κύπριος ἀρχιμανδρίτης Κυπριανός· «Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, 7 Αὐγού-στου (1571), ἀνέβη εἰς τὴν Ἀμμοχώστον ὁ ὑ-περήφανος Μουσταφᾶς ὡς νικητὴς μετὰ δόξης καὶ θριάμβου, περικυκλούμενος ἀπὸ ἔλους τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ στρατεύματος ἐν μέσῳ μιᾶς ἀγχολογῆς ἀκαταπαύστου τῶν πυροβόλων καὶ μουσικῶν ὀργάνων, καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνόσιον προσευχὴν του εἰς τὴν ἐκεῖ ἁγίαν Σοφίαν προε-τοιμασθεῖσαν, ἐπρόσταξε καὶ ἐκρέμασαν τὸν ἄ-θλιον Λουρέντζον Τισέπολον, εὐγενῆ Βενετζίανον Καπετὰν τῆς Πάφου, εἰς τὴν ἀντέναν μίαν τῶν γαλέρων, καὶ τὸν κυβερνήτην τοῦ ἱππικοῦ στρα-τεύματος. Τῇ 17, ἀξιοθρήνητος ἡμέρα παρασκευῇ, ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τῆς τζαμῖ, ἐπρόσταξε καὶ ἐφέρθη σιδηροδέσμιος ἔμπροσθεν παντὸς τοῦ στρα-τεύματος ὁ τρισάθλιος Μαρκαντώνιος Μπραγα-δίνος, τραυματισμένος, κατὰ στίχους ἀπὸ πλη-γᾶς, ἐλκεῖν δὲ τοῖς δρόμοις θέαμα. Ἐπρόσταξεν αὐ-τὸν νὰ φέρῃ εἰς τοὺς ὤμους ἀπὸ μίαν σπυρίδα γεμάτην χῶμα εἰς ὅλας τὰς σειρὰς τῶν κανο-νίων ἄνω καὶ κάτω, καὶ διερχόμενος ἀπ' ἑμ-προσθέν του νὰ σκύπτῃ ἕως γῆς νὰ τὸν προ-σκυνῇ ὡς νικητὴν του· εἶτα ἔφερον τὸν ταλαί-πωρον εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν ἔβαλαν ἐπάνω εἰς μίαν καθέκλαν καὶ μὲ μίαν κορώναν εἰς τοὺς πόδας του, ὕψωσαν αὐτὸν εἰς τὴν γαλέραν τοῦ καπετάνου τῆς Ῥόδου· δείχνοντές τον εἰς ὅλον τὸ στρατεῦμα, ἡ βοή τῶν ἐνεμπαικτικῶν φωνῶν τῶν βαρβάρων γιανιτζάρων ἐνέπλησε τὸν ἀέρα. Ἐκείθεν ἀποκρεμάσαντες ἔφερον τὸν δύστηνον εἰς τὴν πλατείαν, τὸν ἐγύμνωσαν, τὸν ἐκαβαλ-λίκευσαν ἐπάνω εἰς μίαν ἀγελάδα ἀδιάντροπα καὶ μὲ τοὺς ἦχους τῶν τυμπάνων τὸν ἐπειρι-γύρισαν τὴν πόλιν φωνάζοντες καὶ ὑβρίζοντες. Εἶτα τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν γῆν καὶ σκληρῶς τὸν ἐγδάρεν ὡς ζῶον ἕνας καταραμένος Ἑβραῖος. Ὑ-πόφερε μὲ ἀνδρείαν καὶ σταθερότητα μαρτυρι-κὴν ὁ ἀθλητὴς Μπραγαδίνος, ὑβρίζων καὶ κα-ταπτύων τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν ἄθεσμον θρη-σκείαν των. Τὸ δέσμα του μετὰ ταῦτα ἐγέμι-σαν ἄχυρα καὶ κρεμασθὲν εἰς μίαν ἀντέναν τῆς γαλέρης περιῆλθε πᾶσαν τὴν παραθαλασσίαν τῆς Συρίας εἰς ἐνδειξὴν τῶν θηριωδῶν ἀνδραγα-θημάτων τοῦ βαρβάρου ἐκείνου γένους καὶ εἰς καταφρόνησιν τῶν Χριστιανῶν. Τὸ δὲ σῶμά του ἔπεσον εἰς μέρη καὶ ἐπρόσταξε νὰ κρεμάσουν εἰς κάθε σειρὰν κανονίων ἕνα μέρος καὶ τὸ δέσμα μὲ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀνδρείων Ἐκτορος Βαγλιῶνε καὶ λοιπῶν ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν.»

Μετὰ τὴν ὠμὴν ταύτην ἐγκαίνισιν τῆς ἐν Κύπρῳ τουρκοκρατίας τί νὰ εἰπώμεν πλέον περὶ τῆς θλιβερᾶς ταύτης περιόδου ἥτις διήρκει μέ-χρι τῆς χθὲς καὶ πρόην; Ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Δογῶν ἐν Βενετίᾳ ὑπάρχει ἐξωγραφημένη σειρὰ εἰκόνων τῶν δογῶν πάντων· μία μόνη λείπει εἰκὼν καὶ ἐκεῖ μέγας πέπλος ἐξωγραφημένος φέρει τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε· locus Marini Fa-ledri decapitati pro criminibus (τόπος Μαρί-νου Φαλιέρου κατατομηθέντος διὰ τὰ αὐτοῦ ἐγκλήματα). Ὁμοίον τι δύναται νὰ πράττῃ ὁ ἱστορὸς τὰ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ὅταν φθάνῃ εἰς τὴν μοιραίαν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας. Ἐπιρρίπτομεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀντὶ πάσης ἐξιστορήσεως μέλανα πέπλον ἐπὶ τῆς ἐν Κύπρῳ τουρκοκρατίας. Τί γὰρ καὶ νὰ διηγηθῶ-μεν; Τὴν κατάπτωσιν τοῦ φρονήματος τῶν Κυ-πρίων ἢ τὴν ἐρήμωσιν τῶν δασῶν ἢ τὴν πα-ραμέλησιν τῆς καλλιεργείας ἢ τὴν ἔκπτωσιν τῶν ἀλατοπηγῶν ἢ τὴν ἐπελθοῦσαν διαφθο-ρὰν καὶ αὐτοῦ τοῦ κλίματος καὶ τὴν πληθύν- τῶν νοσημάτων; Δὲν ἀρκεῖ νὰ δείξῃ τὴν παρακ-μὴν τῆς νήσου ἢ σπουδαία ἐλάττωσις τοῦ ἀ-ριθμοῦ τῶν κατοίκων, ὅστις ἐπὶ μὲν τῶν Λουζι-νιαν ὑπερέβαινε τὸ ἡμισυ ἑκατομύριον, νῦν δὲ, ὑπὸ ἄλλων ἄλλως ὀριζόμενος, φαίνεται ἀνερχό-μενος τὸ πολὺ εἰς 180,000; Ἡ εἰκὼν εἶνε θλιβερά· ἂς καλυφθῇ μᾶλλον διὰ μέλανος πέ-πλου καὶ ἂς τεθῇ ἡ ἐπιγραφὴ pro criminibus.

Ὅποῖόν τι δὲ τὸ μέλλον τῆς Κύπρου νῦν ὅτε ἄλλοι πάλιν ξένοι, λαὸς ἐμπορικὸς καὶ βιομη-χανικὸς, οἶονε οἱ Φοίνικες τῶν κατωτέρων χρό-νων, κατέλαβον τὴν ἑλληνικωτάτην νήσον; Ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ τῶν Ἀγγλῶν καὶ τῶν Ἑλλή-νων θὰ νικήσῃ τὸ στοιχεῖον τὸ ἑλληνικὸν καὶ θὰ ὑπερευδοκιμήσῃ τοὺς ὑπερβορείους ἐν τῇ χώρᾳ ἐ-κείνῃ, ἐνθα ἄλλοτε ὑπερτέρησε τῶν Ἀσιανῶν; Εὐχρηθόμεν τοῦτο καὶ ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ γείνη πρᾶγμα ἡ εὐχὴ ἡ ἐκφρασθεῖσα πρὸς τὸν νῦν Ἀγ-γλον διοικητὴν τῆς Κύπρου ὅτε ἐπεσκέφθῃ τὴν Λεμισσὸν· «Ἐχομεν δι' ἐλπίδος, εἶπεν ἡ προῦ-παντήσασα αὐτῷ ἐπιτροπεία, ὅτι ἡ Ἀγγλία θά-κολουθήσῃ τὸ ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις καθιερω-θὲν παράδειγμα.»

Σ. Π. ΛΕΜΠΡΟΣ.

ΟΛΙΒΕΡ ΤΟΥΙΣΤ

Ἐκ τῶν τοῦ Καρόλου Δίκενς.

Συνέγραψεν· δι' αὐτὸν, 691.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

Ἐν ᾧ ἐπαγευρίσκομεν τὸν κύριον Φείγγιν μετὰ τῆς συμμορίας αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ ταῦτα συνέβαινον ἐν τῷ πτωχοκομίῳ, ὁ κύριος Φείγγιν εὐρίσκειτο ἐν τῷ φωλεῷ αὐτοῦ, —τῷ αὐτῷ ὁπόθεν ἡ Νάνσυ παρέλαβε τὸν Ὀλι-βερ. Ἐκεῖ καθήμενος πρὸ τῆς καπνίζούσης θερ-μάστρας εἶχεν ἐπὶ τῶν γονάτων του φουσηρὸν, δι' οὗ προσηγουμένως ὑπεξέκλυσε τὸ πῦρ· ἀλλ'

ἤδη ἦν βεθυθισμένος εἰς σκέψεις, ἐσταυρωμένους δ' ἔχων τὰς χεῖρας καὶ τὸ μέτωπον κεκλιμένον ἐπὶ τοῦ στήθους, παρετήρει ἀφρημένους τὰς ἐ-σκωριασμένας πυρολαβίδας.

Ὅπισθεν αὐτοῦ ὁ πονηρὸς Ἀπανωλαδιάς, ὁ κύρ Τσάρλυ Μπέιτς καὶ ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἐ-κάθοντο πρό τινος τραπέζης, παίζοντες μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἀφοσιώσεως οὐίστ· ὁ Ἀ-πανωλαδιάς ἔκαμνε καὶ τὸν μύρτο ἀπέναντι τῶν ἐτέρων δύο. Ἡ εὐφυὴς αὐτοῦ πάντοτε φυσιογνω-μία, ἥτο εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε ἐνδιαφέρουσα, ἔνεκα τῆς μερίστης προσοχῆς, παίζοντες μετὰ τὸ παιγνίδιον, καὶ τῆς φροντίδος ἣν ἐδείκνυ, ὅ-σάκις παρουσιάζετο εὐκαιρία, εἰς τὸ νὰ ῥίπτῃ ἀ-στραπηδὸν τὸ βλέμμα εἰς τὰ χαρτιά του κυ-ρίου Τσίτλιγκ καὶ εἰς τὸ νὰ κανονίζῃ συντεῶς τὰ ἰδικὰ του συμφώνως πρὸς τὰς παρατηρήσεις, ἂς ἐποίησεν ἐπὶ τῶν τοῦ γείτονός του. Ἐπειδὴ ἦτο πολὺ ψυχρὸς, ἔφερε τὸν πῖλον ἐπὶ κεφαλῆς, ὡς εἶχε συνήθειαν· διὰ τῶν ὀδόντων δὲ ἔσφιγγε πηλίνην πίπαν, ἣν ἐξῆγε τοῦ στόματός του μό-νον ὁσάκις ἤθελε νὰ πῇ ἀναψυκτικὸν ποτὸν ἐκ μεγάλου τινὸς κανατιῦ, πλήρους γλιν καὶ ὕδα-τος, τεθειμένου δ' ἐπὶ τῆς τραπέζης διὰ τὴν δια-σκέδασιν τῆς συντροφιάς.

Καὶ ὁ κύρ Μπέιτς ἐπίσης προσεῖχεν εἰς τὸ παιγνίδιον τοῦ ἄλλ' ἐπειδὴ ἦτο φύσεως παρα-χωδεστέρας τῆς τοῦ ἐντίμου φίλου του, προσέ-τρεχε συχνότερον εἰς τὸ κανάτιον τοῦ γλιν, καὶ ἐτόλμα νὰ λέγῃ πολλοὺς ἀστεϊσμούς καὶ πα-ρατηρήσεις ἀναρμόστους, οὐδόλως ἐμπρέποντας εἰς σοβαρὸν οὐστοπαίκτην. Ὁ Ἀπανωλαδιάς, ἐκ τῆς συνδεούσης αὐτοὺς στενῆς φιλίας ὁρμώ-μενος, πλέον ἢ ἅπαξ ἐποίησεν εἰς τὸν ἀξιότι-μον σύντροφόν του τὰς δεούσας παραστάσεις, ἂς ὁ κύρ Μπέιτς ἐδέχετο ἐπιχαρίτως, περιορι-ζόμενος μόνον εἰς τὸ νὰ παρακαλῇ τὸν φίλον του νὰ ὑπάγῃ νὰ κουρεύεσθαι ἢ νὰ ξύῃ κοιλιὰς. Ἡ ἐτοιμότης τῶν ἀπαντήσεων τούτων καὶ ἄλλων παραπλησίων, εὐφυῶν ἅμα καὶ ἀβροτάτων, διή-γειρον εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τὸν θαυμασμὸν τοῦ κυρίου Τσίτλιγκ. Ἀξίον παρατηρήσεως εἶ-ναι ὅτι ὁ τελευταῖος αὐτός καὶ ὁ κύρ Μπέιτς ἔ-χανον πάντοτε ἡ δὲ περίστασις αὕτη ἀντὶ νὰ δυσχερεστῇ τὸν κύρ Μπέιτς, ἐφαίνετο τούναντίον ὅτι τὸν διεσκέδαζε τὰ μέγιστα· εἰς τὸ τέλος ἐ-κάστου παιγνιδίου ἐγέλα σφοδρότερον τοῦ συνή-θους καὶ διεκήρυττεν ὅτι καθ' ὅλον του τὸν βίον δὲν ἔλαβε τσαύτην εὐχαρίστησιν εἰς χαρτο-παίγιον.

«Χάνομεν διπλὴ τὴν παρτίδα, εἶπεν ὁ κύριος Τσίτλιγκ, μορφάσας καὶ ἐξαγαγὼν ἡμίσειαν κο-ρώναν τοῦ θυλακίου του· ποτέ μου δὲν εἶδα τύχην ὅσῃ τὴν δική σου, Τζάκ· τί το θέλεις ἀν-εἶχαμεν ὠραία χαρτιά ὁ Τσάρλυ καὶ ἐγώ, τί-ποτε δὲν ἠμπορέσαμε νὰ κίμωμεν.»

Ἡ παρατήρησις αὕτη, ἡ μᾶλλον ὁ παραπο-

νητικός τρόπος δι' οὗ ἐγένετο, ἐφαίδρυνεν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν Τσάρλυ Μπέιτς, ὥστε οἱ καγχασμοὶ τοῦ ἀπέσπασαν τὸν Ἰουδαῖον τῶν σκέψεων αὐτοῦ, καὶ ἠρώτησε τί συνέβαινε.

«Τί τρέχει; Φείγγιν! ἀνεφώνησεν ὁ Τσάρλυ· ἤθελα νὰ ἐβλεπες καὶ σὺ τὴν παρτίδα· ὁ Τῶμ Τσίτλιγκ δὲν ἔκαμεν οὐδὲ ἓνα πόντο, καὶ ἤμουν ὁ σύντροφός του ἀπέναντι τοῦ Ἀπανωλαδιᾶ καὶ τοῦ μέρτου.

— Ἀ, ἦ! ἐπεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος, μετὰ μετὰ διάματος ἐμφαίνοντος ὅτι εὐκόλως κατενόει τὸν λόγον τοῦ πράγματος. Πέσε τους ἀπάνω, Τῶμ, πέσε τους ἀκόμη ἀπάνω.

— Εὐχαριστῶ, μὲ φθάνει ὡς ἐδῶ, Φείγγιν, ἀπεκρίνατο ὁ κύριος Τσίτλιγκ· τὴν ἔπαθα ἔς τὰ γιομάτα. Ὁ Ἀπανωλαδιᾶς ἔχει ἀπόψε μία τύχη, ποῦ τίποτε δὲν τοῦ βγαίνει ἔμπροστά.

— Ἀ, ἦ, φίλε μου, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἑβραῖος· διὰ νὰ κερδήσῃς τὸν Ἀπανωλαδιᾶν, πρέπει μακριὰ νὰ νυκτώσῃς.

— Μακριὰ! εἶπεν ὁ Τσάρλυ Μπέιτς· πρέπει νὰ ἔχῃς καὶ ἓνα ζευγάρι ῥατογυᾶλια ἔς τὸ κάθε ῥάτι καὶ τέσσαρα ἀπὸ πίσω ἀνθέλῃς νὰ τον κερδήσῃς.

Ὁ κύριος Ντῶκινς ἤκουσε τοὺς ἐπαίνους τούτους μετὰ μεγάλης μετριοφροσύνης, καὶ ἀκόλουθως προέτεινε νὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὴν τράπουλαν οἱ ἀνδράποδοι φηγούραν ἤθελον, μεθ' ὁποιοῦν δὴποτε ἀριθμὸν χαρτίων ὑπ' ἐκείνων ὀρισθησόμενον, ἀντὶ ἑνὸς σελινίου τὴν παρτίδα. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ δεχθῇ τὴν πρόκλησίν του, καὶ ἐπειδὴ ἡ πίπα του εἶχε τελειώσει, ἤρξατο πρὸς διασκέδασίν του νὰ ἱχνογραφῇ ἐπὶ τῆς τραπέζης διὰ τῆς κιωλίας, δι' ἧς ἐσημείου κατὰ τὸ χαρτοπαίγνιον τοὺς πόντους του, σχέδιον τῆς ἐν Νηουγκάητ φυλακῆς· καὶ ἱχνογραφῶν ἐσύριττε συγχρόνως ὡς ὅφισ.

«Εἶσαι νερόβραστος, καὶ μένε Τῶμ! Εἶπεν ἐπὶ τέλους μετὰ μακρὰν σιγῇ, στραφεὶς πρὸς τὸν κύριον Τσίτλιγκ. Ὅσον τι νὰ λὲς πῶς ἔχει ἔς τὸ νοῦ του, Φείγγιν;

— Ἐξέρω κ' ἐγὼ; ἀπεκρίνατο ὁ Ἑβραῖος ἀποθεὶς τὸ φουσητήριον. Συλλογίζεται, ἴσως ἐκεῖνα ποῦ ἔχασεν, ἢ τὸ ἐξοχικὸ σπιτί ποῦ ἄφησε. Ἀ, ἦ! τὸ ἡῦρα, φίλε μου;

— Ἀμὴν δέ; ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς, χωρὶς νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν κύριον Τσίτλιγκ νὰ εἴπῃ τι· σὺ τί λὲς, Τσάρλυ;

— Ἐγὼ λέω, εἶπεν ὁ κύριος Μπέιτς γελῶν, πῶς τὰ ζαχαρώνει μὲ τὴν Μπέττυ· τήρα, τήρα! πῶς κοκκινίζει! Θεὲ καὶ κύριε! εἶναι δυνατόν! Εἶναι νὰ σπαρτάρῃ κἀνένας ἔς τὰ γέλοια! Ὁ Τῶμ Τσίτλιγκ ἐρωτευμένος! Φείγγιν, Φείγγιν, τήρα τὰ μοῦτρά του!

Ὁ κύριος Μπέιτς, πνιγὴς ἐκ τοῦ γέλωτος ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἦτο ὁῦμα τρυφεροῦ πάθους, ἐξηπλώθη μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς ἐπὶ

τοῦ καθίσματός του, ὥστε ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν ἔπεσε μακρὸς πλατὺς ἐπὶ τοῦ πατώματος· τὸ συμβεβηκὸς ὅμως τοῦτο οὐδαμῶς ἡλάττωσε τοὺς καγχασμούς του, οὓς ἐπανέλαβε μόλις ἐγερθεὶς.

«Μὴ δίνῃς καθόλου προσοχὴ εἰς ὅ τι λένε, φίλε μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, νύσσας πρὸς τὸν κύριον Ντῶκινς καὶ κτυπήσας μετὰ δυσαρεσκείας τὸν κύριον Μπέιτς διὰ τοῦ φουσητήριου· ἡ Μπέττυ εἶναι εὐμορφὴ κοπέλλα· προσκολλήσου της, Τῶμ, προσκολλήσου της.

— Δὲν ἔχω παρὰ ἓνα μόνον πρᾶγμα νὰ εἰπῶ, Φείγγιν, ἀπεκρίνατο ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἐρυθρίασας ἄχρις ὠτίων· πῶς αὐτὸ κἀνένα δὲν ἐνδιαφέρει ἐδῶ.

— Χωρὶς ἄλλο, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος. Ὁ Τσάρλυ εἶναι φαφλατᾶς· μὴ δίνῃς προσοχὴ εἰς ὅ τι λέγῃ· ἡ Μπέττυ εἶναι εὐμορφὴ κοπέλλα· νὰ κἀνῃς ὅ τι αὐτὴ σοῦ λέγει, Τῶμ, καὶ θὰ εὖρῃς τὴν τύχην σου.

— Ἡ ἀπόδειξις πῶς κἀνῶ ὅλα ὅσα μοῦ λέγει, ἀπεκρίνατο ὁ κύριος Τσίτλιγκ, εἶναι πῶς ἂν δὲν ἤκουα τὰς συμβουλὰς της δὲν θὰ μ' ἔχωναν μέσα. Ἀλλ' αὐτὸ ἦτανε καλὴ δουλειὰ γιὰ σᾶς, ἢ ὄχι, Φείγγιν; Καὶ ὕστερα τί εἶναι νὰ μὲνῃ κἀνείς ἐξ ἐβδομάδες κλειδωμένος; Ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ περάσῃ κἀνείς ἀπὸ αὐτὸ τὸ κανάλι· ὥστε καλλίτερον ἀξίζει νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸν χειμῶνα, ὅταν κἀνείς ἔχει ὀλιγώτερας εὐκαιρίας νὰ βγαίνῃ κἀνένα περιπατάκο ἔξω· ἔ, Φείγγιν;

— Ὡ, βέβαια, βέβαια, ἀγαπητέ μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος.

— Καὶ δὲν τῶχεις γιὰ τίποτα νὰ γυρίσῃς πάλιν, Τῶμ, ἠρώτησεν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς νύων πονήρως εἰς τὸν Ἑβραῖον καὶ τὸν Τσάρλυ, φθάσει μόνον νὰ τᾶχῃ καλὰ μὲ τὴν Μπέττυ;

— Ναί, τίποτε δὲν τῶχω, εἶναι ἄλλο; ἀπεκρίνατο ὁ Τῶμ ὀργίλος· ἤθελε μόνον νᾶξενερα ἂν καὶ κἀνείς ἄλλος ἤμπορεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ἴδιον ἔ, Φείγγιν;

— Κἀνείς, ἀγαπητέ μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, οὔτε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς, Τῶμ· μόνον ἓνας εἶσαι σὺ, νὰ εἶσαι βέβαιος.

— Ἡμποροῦσα νὰ γλυτώσω ἐγὼ, ἂν ἤθελα νὰ τὴν μαρτυρήσω, δὲν εἶναι ἀλήθεια, Φείγγιν; ἐξηκολούθησε λέγων ὁ δυστυχὴς φανακίζόμενος μετὰ θυμοῦ· ἓνα μόνο λόγο νᾶλεγα, ἔ, Φείγγιν;

— Χωρὶς ἄλλο, ἀγαπητέ μου, ἀπεκρίνατο οὗτος.

— Ἀλλὰ δὲν ἄνθισα, ἔ, Φείγγιν; ἠρώτησεν ὁ Τῶμ, ἐπισωρεύων ἐρωτήσεις ἐπὶ ἐρωτήσεων.

— Ὁχι, ὄχι, βέβαια, ἀπεκρίνατο ὁ Φείγγιν· εἶσαι ἄνδρας καὶ ἔχεις καρδιά ὅση χρειάζεται, ἀγαπητέ μου.

— Ἴσως κ' αὐτὸ, εἶπεν ὁ Τῶμ, βλέπων περὶ

1. Δὲν θὰ μ' ἐφολάκιζον.

αὐτόν. Καὶ ἂν ἔχω καρδιά, δὲν εἶναι λόγος νὰ γελοῦν αὐτοὶ, ἔ, Φείγγιν;

Ὁ Ἑβραῖος, κατανοήσας ὅτι ἐπηύξανεν ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ κυρίου Τσίτλιγκ ἔσπευτε νὰ τον βεβαιώσῃ ὅτι οὐδεὶς ἐνέπαιζεν αὐτόν, καὶ πρὸς πίστωσιν τῶν λόγων του ἐπεκαλέσατο τὴν μαρτυρίαν τοῦ κύριου Μπέιτς, τοῦ πρωταίτιου τῆς σκηνῆς· κατὰ δυστυχίαν ὅμως, καθ' ἣν στιγμὴν ἤνοιγε τὸ στόμα ὅπως διακηρύξῃ ὅτι οὐδόλως εἶχε σκοπὸν νὰ γελάσῃ μὲ τὸν Τῶμ, ἀνεκάγχασε τοσοῦτω σφοδρῶς, ὥστε ὁ κύριος Τσίτλιγκ, θεωρήσας ἑαυτὸν λίαν προσβεβλημένον, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ ἄνευ πλειόνων διατυπώσεων καὶ κατήνεγκεν αὐτῷ ἰσχυρὸν γρόνθον, ὃν οὗτος ἐπιτηδεύει ἀπέφυγεν· οὕτως ὥστε ὁ γρόνθος ἐκτύπησε τὸν ἀστεῖον γέροντα εἰς τὸ στῆθος· ὁ Ἑβραῖος ἐκλονήθη καὶ ἔνεκα τῆς ὁρμῆς μεθ' ἧς κατηνέχθη τὸ κτύπημα ἤθελεν ἀνατραπῇ, ἂν δὲν ἦτο πλησίον τοῦ τοίχου, εἰς ὃν ἐστηρίχθη· ἔμεινεν οὕτως ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἵνα ἀναλάβῃ ἀναπνοὴν, ἐν ᾗ ὁ κύριος Τσίτλιγκ ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος διὰ τὸ κακὸν ὅπερ ἔπραξε.

«Τσιμουτιά! εἶπεν αἰφνιδίως ὁ Ἀπανωλαδιᾶς, ἄκουσα τὸ μπιμπάμ.» Καὶ λαβὼν τὸ κηρίον κατέβη ἀθουρόως τὴν κλίμακα. Ὁ κώδων ἤχησεν ἐκ νέου, ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἐκρούετο ὑπὸ ἀνθρώπου ἀνυπομονοῦντος. Μετὰ μικρὸν ἐπανήλθεν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς καὶ εἶπε μυστηριωδῶς λέξεις τινὰς εἰς τὸ οὖς τοῦ Ἰουδαίου.

«Πῶς! εἶπεν ὁ Φείγγιν, εἶναι μονάχος;» Ὁ Ἀπανωλαδιᾶς κατένευσε, καὶ θείς τὴν χεῖρα πρὸ τοῦ κηρίου, ἔδωκεν εἰς τὸν Τσάρλυ Μπέιτς νὰ ἐννοήσῃ ὅτι καλὸν ἦτο νὰ παύσῃ τοὺς ἀτόπους γέλωτάς του. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ φιλικοῦ τούτου καθήκοντος, ἠτένισε τὸν Ἰουδαῖον ἀσκαρδαμυκτὶ καὶ ἀνέμεινε τὰς διαταγὰς αὐτοῦ.

Ὁ γέροντος ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σκεπτικὸς καὶ ἀμηχανῶν. Ἡ ταραχὴ τοῦ προσώπου του κατεδείκνυε ὅτι ἐροεῖτο δυσάρεστον τι ἄγγελμα. Τέλος ἤγειρε τὴν κεφαλὴν.

«Ποῦ εἶναι;» ἠρώτησεν.

Ὁ Ἀπανωλαδιᾶς ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου τὴν ὁροφὴν καὶ ἔκαμεν ὅτι ἀπεμακρύνετο.

«Ναί, εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος, ὡς ἀποκρινόμενος εἰς ὑπονοούμενην ἐρώτησιν. Καταβασέ τον. Σιωπὴ! σιγὰ, Τσάρλυ! ἡσυχά, Τῶμ! στρίψετέ το ἀπὸ ὁῶ χωρὶς κρότον.»

Ὁ Τσάρλυ Μπέιτς καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ἀντίπαλός του ὑπήκουσαν παραχρῆμα εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἰουδαίου καὶ ἀπῆλθον. Τὰ πάντα ἦσαν σιωπηλὰ, ὅταν ὁ Ἀπανωλαδιᾶς κατήλθε τὴν κλίμακα κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα κηρίον καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τινος ἀπλοῦν χιτωνίσκου φέροντος, ὅστις ἀφ' οὗ πρῶτον ἐκύτταξε περίφοδος ἐν τῷ δωματίῳ, ἀπέβαλε μακρὸν λαιμοδέτην καλύπτοντα τὸ κάτω τοῦ προσώπου, καὶ οὕτως ἐφάνη ὁ περίκομπος Τωβίας Κράκιτ, ἀλλ' ὠχρὸς,

καταβεβλημένος, ἀξύριστον ἔχων τὸ γένειον καὶ τὴν κόμην ἐν ἀταξίᾳ.

«Τί κἀνείς, Φείγγιν; ἠρώτησεν ὁ ὠραίος Τωβίας χαϊρετίζων διὰ νύματος τῆς κεφαλῆς τὸν Ἰουδαῖον. Νὰ, Ἀπανωλαδιᾶ, βάλε αὐτὸ τὸ πνιχτάρι ἔς τὸ παπαφίγκο μου· γιὰ νὰ εἰξεύρω ποῦ θὰ τῶδρω ὅταν φύγω. Καλὰ! Ἐσὺ μωρὲ, θὰ γίνῃς μάστορς ἀπὸ τοὺς πρῶτους καὶ θὰ βάνῃς τὰ γυαλιὰ τοῦ καθενός.»

Καὶ ταῦτα λέγων, ἀνύψωσε τὰ κράσπεδα τοῦ χιτωνίσκου του, ἔχωσε τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια τῶν περισκελίδων του, καὶ πλησιάσας ἐν καθίσματι εἰς τὴν ἐστίαν ἐξηπλώθη νωχελῶς.

«Βλέπεις, Φείγγιν, εἶπε δεικνύων τὰ κατεσπιλωμένα ὑποδήματά του, οὔτε τὰ ἐλουστράρισα ἀπὸ κείνη τὴν φορὰ... ἔξέρεις... Ἀλλὰ τί με κυττάζεις ἔτσι! Ἐλα θὰ ἔλθουν μὲ τὸν καιρὸν τοὺς... δὲν ἡμπορῶ νὰ ὀμιλῶ γιὰ δουλειὰς, προτοῦ νὰ πιῶ καὶ νὰ μπουζουριάσω καλὰ... ὥστε δὲς μοῦ κᾶτι τι νὰ στυλωθῶ, καὶ ἄφησέ με νὰ καθήσω μὲ τὴν ἡσυχίαν μου πρῶτη φορὰ τώρα, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας.»

Ὁ Ἰουδαῖος ἐνευσεν εἰς τὸν Ἀπανωλαδιᾶν νὰ παραθέσῃ φαγητὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Εἶτα καθήσας ἀπέναντι τοῦ κλέπτου περιέμεινεν ὅπως οὗτος εὐαρεστηθεὶς ποιήσῃται πρῶτος ἑναρξίν τῆς συνδιαλέξεως.

Ἀν ἔκρινε τις κατὰ τὰ φαινόμενα, ὁ Τωβίας θὰ ἤργει πολὺ νὰ πράξῃ τοῦτο. Ὁ Ἰουδαῖος ἠρκέσθη νὰ παρατηρῇ μεθ' ὑπομονῆς τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μὴ δυνηθῇ νὰ ἐξηγνίσῃ τι, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Τωβίας ἐφαίνετο κατάκοπος καὶ καταβεβλημένος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του οὐδὲν ἐξέφραζε, καίτοι δὲ ἡ ἐνδυμασία του ἦτο ἐν ἀταξίᾳ, ὅμως ὁ περίκομπος Τωβίας Κράκιτ ἐφαίνετο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του. Ὁ Ἰουδαῖος, ὑπὸ ἀκατασχέτου καταληφθεὶς ἀνυπομονησίας, κατεσκόπευεν αὐτόν εἰς πᾶσαν δακνίαν, καὶ ἐθιμάτιζε κατὰ μήκος καὶ κατὰ πλάτος ἐν τῷ δωματίῳ, ἐν μεγίστη ψυχικῇ ταραχῇ. Ἀλλ' οὐδὲν τὸ ὄφελος. Ὁ Τωβίας ἐξηκολούθει νὰ τρώγῃ, μηδ' ἐπ' ἐλάχιστον προσέχων εἰς αὐτόν, ἄχρις οὗ κορεσθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πλέον· τότε διέταξε τὸν Ἀπανωλαδιᾶν νὰ ἐξέλθῃ, ἔκλεισε τὴν θύραν, ἐπλήρωσεν ἐν ποτήριον γρῶγ, καὶ ἤτοιμάσθη νὰρξίσῃ τὴν διήγησίν του.

«Διὰ νὰρξίσω ἀπὸ τὴν ἀρχήν, Φείγγιν... εἶπεν ὁ Τωβίας.

— Ναί, νλί,» εἶπε διακόψας αὐτόν ὁ Ἰουδαῖος καὶ ἐπλησίασας τὸ καθίσματός του.

Ὁ κύριος Κράκιτ ἔκαμε μικρὰν παῦσιν διὰ νὰ πῇ τὸ γρῶγ καὶ διεκήρυξεν ὅτι τὸ γλῆν ἦτο ἐξαιρετόν· εἶτα τοποθετήσας τοὺς πόδας του οὕτως, ὥστε νὰ φέρῃ εἰς εὐθείαν γραμμὴν αὐτοὺς μὲ τὴν κεφαλὴν του, ἐπανέλαβεν ἡρέμα·

1. Τὸν λαιμοδέτην ἐντὸς τοῦ πύλου.

«Διὰ νάρχισωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, τί κάμνει δὲ Μπίλ ;

— Πῶς ; ἀνεφώνησεν ὁ Ἰουδαῖος, ἀνεγερθεὶς ἀποτόμως.

— Δὲν ἔχετε εἶδῃσιν δι' αὐτόν ; ἠρώτησεν ὁ Γωβίας ὠχρίων.

— Εἶδῃσιν ! ἀνεκράγασεν ὁ Ἰουδαῖος πλήττων μανιωδῶς διὰ τοῦ ποδὸς τὸ δάπεδον. Ποῦ εἶναι ; . . ὁ Σάικς καὶ τὸ παιδί ; Ποῦ εὕρισκονται ; τί ἔγειναν ; Διατί δὲν ἦλθον ἐδῶ ;

— Ἡ δουλειὰ ἐσκάλωσεν, εἶπε δειλῶς ὁ Γωβίας.

— Τὸ εἰξέρω, εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος, ἐξαγαγὼν τοῦ θυλακίου του μίαν ἐφημερίδα. Ἐ, ἔπειτα ;

— Ἐπουρέκισαν καὶ ἐβάρσαν τὸ παιδί ! τότε τὸ στρίψαμε μέσῃς τὰ χωράφια, φορτωμένοι τὸ παιδί . . πεταχτὰ πηδούσαμε φράκταις καὶ χανδάκια. Μᾶς πῆραν καταπόδι. Τὸ πῆρε ὁ διάβολος ! Ὅλοι οἱ κάτοικοι σηκωθήκανε 'ς τὸ ποδάρι ! καὶ τὰ σκυλιὰ ἀπὸ πίσω μας.

— Καὶ τὸ παιδί ; τὸ παιδί ; ἠρώτησε πνευστιῶν ὁ Ἰουδαῖος.

— Ὁ Μπίλ τὸ εἶχε πάρει 'ς τὸν ὠμό του καὶ ἔτρεχε 'σάν πουλί. Ἐσταθήκαμε κομμάτι διὰ νὰ τὸ πάρουμε μαζί ! τὸ κεφάλι του ἐκρεμότανε, καὶ ἦτον κρύο, μάρμαρο. Ἐκεῖνοι ποῦ μᾶς κυνηγοῦσαν, ἐκόντευαν νὰ μας τσακώσουν. Καθένας γιὰ λόγου του, ὅταν μυρίζει κρεμάλα. Ἐχωρίσαμε καὶ ἀφήσαμε τὸ παιδί εἰς ἓνα λάκκο. Ζωντανό, 'πεθαμένο, δὲν εἰξέρω.»

Ὁ Ἰουδαῖος οὐδὲ λέξιν περαιτέρω ἤκουσεν· ἐξέπεμψε φρικαλέαν ὠρυγὴν, ἔπιλε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ δι' ἐνὸς ἄλματος εὗρέθη εἰς τὴν ὁδόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'

Ἐν ᾧ παρουσιάζεται μυστηριώδεις τι πρόσωπον, καὶ ἀναφέρονται λεπτομέρειαι ἐνδιαφύρουσαι, στενωτάτα συνδεδεμέναι μετὰ τῆς λοιπῆς διηγήσεως.

Ὁ γέρον ἐφθασεν εἰς τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ προτοῦ συνέλθῃ ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἣν ἐνεποίησαν αὐτῷ αἱ ὑπὸ τοῦ Γωβίου Κράκιτ κομισθεῖσαι εἰδήσεις. Οὐ μόνον δὲ δὲν ἐβράδυνε τὸ σύννηθες βῆμά του, ἀλλ' ἐπέσπευσεν αὐτὸ ἔτι μᾶλλον, καὶ ἐβάδιζεν ὡς ἄνθρωπος περιδεὴς καὶ λίαν τεταραγμένος· ἄμαξά τις, ἥς οἱ ἵπποι ἔτρεχον καλπάζοντες, ὀλίγον ἔλειψε νὰνατρέψῃ αὐτὴν, ἂν μὴ αἱ κραυγαὶ τῶν διαβατῶν ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν του καὶ οὕτω σπεύσας νὰ παραμερίσῃ εἰς τὸ πεζοδρόμιον ἐσώθη τοῦ κινδύνου. Ἀφ' οὗ ἀπέφυγεν ὅσον ἡδύνατο τὰς μεγάλας ὁδοὺς, καὶ ἐβάδισεν εἰς στενωποὺς καὶ εἰς σκοτεινὰς διόδους ἐφθασε τέλος εἰς Σνόου Χίλλ. Ἐκεῖθεν ἐπέσπευσε τὸ βῆμα καὶ δὲν ἐβράδυνε τὴν πορείαν αὐτοῦ εἰμὴ μόνον ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τινα στενὴν καὶ μακρὰν ἀγυίαν, ὅπου εὕρισκόμενος ἐπὶ τέλους εἰς τὸ στοιχεῖόν του ἐπανέλαβε τὸ

σύννηθες βῆμα καὶ ἐφάνη ἀνετώτερον ἀναπνεύσας.

Ἐν τῇ διασταυρώσει τοῦ Σνόου Χίλλ καὶ τοῦ Χόλμπορν Χίλλ δεξιόθεν τοῦ ἐκ τοῦ Ἀστεος ἐξερχομένου ὑπάρχει στενὴ τις καὶ ῥυπαρὰ διόδος φέρουσα εἰς Σάφρον Χίλλ, τὸ Φιηλντλέιν· ἐκεῖ ἐντὸς πολυαρίθμων ἀθλίων πωλητηρίων εὕρισκει τις ἄπειρον πληθὺν μανδηλίων παντὸς μεγέθους καὶ χρώματος, εὐθηνότατα πωλουμένων. Ἐκεῖ εἶναι ἡ φωλεὰ τῶν κλεπταποδόχων. Ἐκατοντάδες μανδηλίων δεδεμένων εἰς λεπτὰ σχοινία κρέμονται ἐξηρημένα ἐκ τῶν παραθύρων ἢ ἐν τοῖς ἀνωφλίαις τῶν θυρῶν· ἐντὸς δὲ ἀνὰ ἑκατοντάδας εἰσὶν ἐστιβασμένα ἐπὶ σανίδων. Ἡ διόδος αὕτη, ἢ μᾶλλον ἡ ἐμπορικὴ αὕτη συνοικία, διάγει βίον ὅλως ἰδιαιτέρον, ἔχει ἴδιον κουρέα, ἴδιον καφενεῖον, ἴδιον καπηλεῖον καὶ ἴδιον μαγειρεῖον. Εἶναι αὐτόχρομα μεγάλη ἀγορὰ τῶν μικροκλεπτῶν· ἐπισκέπτονται δὲ ταύτην, τὴν μὲν πρῶταν κατὰ τὸ λυκαυγές, τὴν δ' ἐσπέραν περὶ λύχων ἀφάς, ἔμποροι σιωπηλοὶ, κανονίζοντες τὰς ἐμπορικὰς διαπραγματεύσεις καὶ συμφωνίας τῶν ἐν τῷ σκότει, ἐν τοῖς ὅπισθεν τῶν πωλητηρίων δωματίοις, καὶ ἀπερχόμενοι λάθρα, ὡς ἦλθον. Ἐκεῖ ὁ πωλητὴς ἐνδυμάτων, ὁ πωλητὴς ῥακῶν, ὁ ἐμβαλωματὴς ὑποδημάτων ἐκτιθεῖσι τὰς πραγματείας τῶν ἀντὶ ἐπιγραφῆς, ὅπως προσελκύσωσι τοὺς λωποδύτας.

Εἰς τοιαύτην διόδον εἰσῆλθεν ὁ Ἰουδαῖος· ἦτο γνωστότατος εἰς τοὺς ῥυπαροὺς κατοίκους τοῦ τόπου ἐκείνου, διότι ἅπαντες ὅσοι κατοπεύοντες ἴσταντο ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῶν θυρῶν, πωληταὶ ἢ ἀγορασταί, ἐχαιρέτιζον αὐτὸν οἰκείως διὰ προσκλίσεως τῆς κεφαλῆς ὅταν διέβαινεν· οὗτος δὲ ἀνταπέδιδε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν χαιρετισμὸν, ἀλλ' ἔστη μόνον εἰς τὸ πέρας τῆς διόδου, ὅπως ἀπευθύνῃ τὸν λόγον εἰς τινα μικρόσωμον ἔμπορον, καθήμενον ὅσον ἐχώρει ἐν παιδικῇ ἔδρᾳ, καὶ καπνίζοντα τὴν πίπαν του ἔμπροσθεν τοῦ πωλητηρίου του.

« Ἀλήθεια, κύριε Φέιγγιν, πῶς ἦταν καὶ τοῦτο, ἀπεκρίνατο ὁ σεβάσμιος ἔμπορος εἰς τὸν Ἰουδαῖον, ἐρωτήσαντα αὐτὸν περὶ τῆς ὑγείας του. Ἐκάμαμε 'ς τὰ 'μάτια γιὰ νὰ σὰς ἰδοῦμε.

— Ἡ γειτονία ἦταν κομμάτι ζεστὴ, Λάιβλυ (Lively), ἀπεκρίνατο ὁ Ἰουδαῖος, συσπῶν τὰς ὀφρὺς καὶ συνάπτων τοὺς βραχίονας.

— Καὶ τῷ ὄντι, ἤκουσα πολλοὺς νὰ παραπονοῦνται συχνὰ δι' αὐτὸ, ἀπεκρίνατο ὁ ἔμπορος· ἀλλ' ἐκρύωσεν ὅμως 'γρήγορα' ἀλήθεια ἢ ὄχι ;

Ὁ Φέιγγιν κατένευσε καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πρὸς τὴν διέθυνσιν τοῦ Σάφρον Χίλλ,

« Εἶναι κάποις ἐκεῖ κάτω ἀπόψε ; ἠρώτησεν.

— Εἰς τοὺς Τρεῖς Χωλοὺς ; » ἠρώτησεν ὁ ἔμπορος.

Ὁ Ἰουδαῖος κατένευσε καὶ αὖθις.

« Σταθῆτε νὰ σὰς εἰπῶ, ἀπεκρίνατο ὁ ἔμπορος, προσπαθὼν νὰ ἐνθυμηθῇ εἶναι, μοῦ φαίνεται, πέντε ἔξ ποῦ γνωρίζω· δὲν πιστεύω ὅμως νὰ ἦναι καὶ ὁ φίλος σας.

— Ὁ Σάικς δὲν εἶναι, ὑποθέτω ; ἠρώτησεν ὁ Ἰουδαῖος, σκυθρωπὸς, ὥσπερ διεφύσθησαν αἱ προσδοκίαι του.

— Ἀπὼν, ἀπεκρίνατο ὁ μικρόσωμος ἐκεῖνος κινὼν πονήρως τὴν κεφαλὴν. Ἐχετε τίποτα ἀπόψε ποῦ νὰ κάμνῃ δι' ἐμέ ;

— Ἀπόψε τίποτε, ἀπήντησεν ὁ Ἰουδαῖος ἀπερχόμενος.

— Πηγαίνετε εἰς τοὺς Τρεῖς Χωλοὺς, Φέιγγιν ; ἠρώτησεν ὁ μικρόσωμος ἔμπορος ἀνακαλὼν αὐτόν· σταθῆτε, ἤθελα κ' ἐγὼ νὰ κάμω ἓνα γύρο μαζί σας.»

Ὁ Ἰουδαῖος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ κατέδειξεν αὐτῷ διὰ χειρονομίας ὅτι προστίμα νὰ ἦναι μόνος· ἄλλως δὲ ἐπειδὴ ὁ μικρόσωμος ἔμπορος δὲν ἡδύνατο νὰ ἐξέλθῃ εὐκόλως τῆς παιδικῆς ἔδρας, τὸ καπηλεῖον τῶν Τριῶν Χωλῶν ἐστερήθη κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην τοῦ πλεονεκτήματος τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου Λάιβλυ· κατὰ τὸ διάστημα ὅπερ ἐχρειάσθη αὐτῷ διὰ νὰνεγερθῇ, ὁ Ἰουδαῖος ἐγένετο ἄφαντος. Ὁ κύριος Λάιβλυ ἀφ' οὗ ἐπὶ ματαίῳ ἠγέρθη ἐπὶ ἄκρων ποδῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ τον ἴδῃ, ἐχώθη ἐκ νέου εἰς τὴν στενὴν ἔδραν του, καὶ ἀνταλλάξας πρῶτον μετὰ τινος κυρίας, ἥς τὸ ἐργαστήριον ἔκειτο ἀντικρὺ τοῦ ἰδικοῦ του, νεῦμα ἀμφιβολίαν καὶ δυσπιστίαν ἐκφράζον, ἀνέλαβε τὴν πίπαν του καὶ ἐξηκολούθησε νὰ καπνίζῃ σοβαρῶς.

Οἱ Τρεῖς Χωλοὶ ἢ κοινότερον οἱ Χωλοὶ, ἦν τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο καπηλεῖον, ἐν ᾧ διεδραματίσθη ἡ μεταξὺ τοῦ Σάικς καὶ τοῦ κυνὸς αὐτοῦ σκηνή, καπηλεῖον γνωστότατον εἰς πάντας τοὺς συγχάζοντας ἐν τῇ συνοικίᾳ. Ὁ Φέιγγιν ἔκαμε νεῦμα γοργὸν εἰς τινα καθήμενον ἐν τῷ λογιστηρίῳ τοῦ καπηλείου, ἀνέβη τὴν κλίμακα, καὶ εἰσέδυσεν ἀθορύβως εἰς τὴν αἴθουσαν· ἐκεῖ παρετήρησεν ἀνήσυχος περὶ αὐτόν, ὡς ἀναζητῶν τινά.

Ἡ αἴθουσα ἐφωτίζετο ὑπὸ δύο φανῶν φωταερίου, ὧν ἡ λάμψις δὲν διεκρίνετο ἔξωθεν, ἐπειδὴ τὰ φύλλα τῶν παραθύρων ἦσαν ἐρμητικῶς κεκλεισμένα, καὶ πρὸ τῶν παραθύρων ἐκρέμαντο πυκνὰ παραπετάσματα. Ἡ ὁροφὴ εἶχεν ἐπίτηδες μαῦρον χρωματισμὸν, ὅπως μὴ ὁ καπνὸς τῶν φανῶν παραβλάπτῃ αὐτόν.

Πυκνότατα νέφη καπνοῦ ἐπλήρουν τὴν αἴθουσαν, ὥστε ὁ εἰσερχόμενος οὐδὲν σχεδὸν ἡδύνατο νὰ διακρίνῃ ἐνίοτε μόνον, ὅταν ἀνοιγομένης τῆς θύρας διέφευγεν ὀλίγος καπνὸς, ἐφαίνοντο ἀλόχοτος συνάθροισις κεφαλῶν ἐν τῇ αὐτῇ συγχύσει, ἐν ᾗ περιήρχοντο εἰς τὴν ἀκοὴν καὶ αἱ ἐν

τῇ αἰθούσῃ φωναί. Συνειθίζοντες δὲ βαθμυδὸν οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸ θέαμα ἐκεῖνο, διέκρινον ἐπὶ τέλους πολυπληθὴ συναναστροφὴν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, συμπεριζομένων περὶ μακρὰν τράπεζαν εἰς ἥς τὴν ἄκραν ἠδρυσεν πρόεδρος, κρατῶν ἐν χερί σφύραν ὡς σημεῖον τοῦ ἀξιώματος. Ἐν τινι γωνίᾳ ἐκάθητο πρὸ ἐλεεινῶν κλειδοκυμβάλου εἶδος μουσικοῦ ἰόχρου ἐχόντος ῥίνα καὶ ἐπιμελῶς περιτετυλιγμένον τὸ πρόσωπον ἔνεκα καταρροῆς.

Ὅτε ὁ Φέιγγιν εἰσέδυσεν ἀθορύβως εἰς τὴν αἴθουσαν, ὁ μουσικὸς ἐκεῖνος πλήξας διὰ τῶν δακτύλων τὸ κλειδοκύμβαλον ἐν εἰδει προανακρούσματος, ἐπέσυρε γενικὴν κραυγὴν. Οἱ πάντες ἐπέζητουν νὰ ψαλῇ ἐν ᾄσμα, ὅταν δὲ ὁ θόρυβος κατεσιγάσθη, προσῆλθε νεανίας τις ὅπως διασκεδάσῃ τοὺς θεατὰς, ἄδουσα ἐρωτικὸν τι ᾄσμα ἐκ τεσσάρων στροφῶν ἀποτελούμεν· εἰς τὸ τέλος ἐκάστης, ὁ μουσικὸς ἐπανέλαμβανε τὴν ἐπωδὴν κρούων πάσῃ δυνάμει τὸ κλειδοκύμβαλον. Ὅταν ἐτελείωσεν, ὁ πρόεδρος ἐνευσεν εἰς σημεῖον ἐπιδοκιμασίας· ἀκολούθως ὁ τε μουσικὸς καὶ ἡ αἰοιδὸς, ἐκατέρωθεν αὐτοῦ σταθέντες, ἔψαλον διωδίαν, ἣν δι' ἐνθουσιωδῶν ἐπευφημιῶν ἐπεσφράγισαν οἱ παρρεστώτες.

Ἀξία παρατηρήσεως ἦσαν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκεῖνη πρόσωπά τινα προσέχοντα τῶν λοιπῶν. Ἐν τοῖς πρώτοις κατελέγετο ὁ πρόεδρος, ὅστις ἦτο ὁ ἀπόλυτος δεσπότης πάντων ἐκεῖ· ἀνὴρ παράδοξον ἔχων ὄψιν καὶ ἀθλητικὴν κατασκευὴν σώματος, ὅστις ἐν ᾧ ἔψαλον, περιέστρεφε πανταχόθεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐν ᾧ ἐφαίνετο ὅτι ἀφίστο καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς μουσικῆς ἡδονῇ, προσεῖχεν εἰς πάντα τὰ γενόμενα καὶ ἤκουε πάντα τὰ λεγόμενα, πράγματι δ' ἐκείνητο δξυτάτην ὄρασιν καὶ λεπτοτάτην ἀκοήν. Πλησίον αὐτοῦ ἴσταντο οἱ αἰοδοὶ, μετ' ἀδιαφορίας δεχόμενοι τὰ ἀπευθυνόμενα αὐτοῖς συγχαρητήρια καὶ ἀλληλοδιαδόχως ῥοφῶντες δωδεκάδα γρῶγ, ἅτινα προσέφερον αὐτοῖς οἱ ἐνθουσιωδέστεροι θαυμασταὶ τῶν.

Ἐπὶ τῶν φυσιογνωμιῶν πάντων τῶν παρευρισκομένων ἀπετυπῶντο τὰ μυσταρότατα τῶν ἐλαττωμάτων καὶ ἐφείλκον τὴν προσοχὴν, ἐνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν βδελυρίας. Ἐβλεπέ τις ἐκεῖ τὸν δόλον, τὴν θρηωδίαν, τὴν μέθην παντὸς βαθμοῦ, ὑπὸ τὴν εἰσερχομένην αὐτῶν ὄψιν. Γυναικες, νεανίδες εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἀλλὰ τὰς ὁποίας ἐμάρανεν ἡ κακία καὶ ἐμόλυνον ἡ ἀσωτία καὶ τὸ ἔγκλημα, ἀπετέλουν τὸ θλιβερότατον καὶ ζοφερότατον μέρος τῆς φρικώδους ἐκείνης εἰκόνος.

Ὁ Φέιγγιν, δὲν οὐδὲν τῶν ταιούτων πραγμάτων συνεινέει, ἐπεθεώρει μετὰ ταχύτητος ἀπάσας τὰς φυσιογνωμίας, ἀλλ' ὡς ἐφαίνετο δὲν εὕρισκε τὴν ζητούμενην. Ἐπὶ τέλους ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ προεδρεύοντος, ἐποίησεν αὐτῷ

διὰ τῆς χειρὸς ἀδιόρατον σχεδὸν νεῦμα, καὶ ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης ἀθορύβως ὡς εἰσῆλθε.

«Τί ἀγαπᾶτε, κύριε Φείγγιν; ἠρώτησεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ἐξελθὼν παρευθὺς κατόπιν τοῦ Ἰουδαίου. Δὲν θέλετε νὰ μας κάμετε συντροφιά; Ὅλοι θὰ εὐχαριστηθοῦν πολὺ, χωρὶς ἀμφιβολίαν.»

Ὁ Ἰουδαῖος ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν μετ' ἀνυπομονησίας, καὶ εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ:

«Εἶναι αὐτὸς ἐδῶ;

— Ὅχι, ἀπεκρίνατο ὁ ἕτερος.

— Καὶ καμμία εἰδήσις διὰ τὸν Μπάρνυ; ἠρώτησεν ὁ Φείγγιν.

— Καμμία, ἀπεκρίνατο ὁ κάπηλος τῶν Τριῶν Χωλῶν, διότι ἐκεῖνος ἦτο. Δὲν θὰ τὸ κουνήσῃ ὡς ποῦ νὰ ἡσυχάσῃ τὸ πρᾶγμα. Νὰ ἦσαι βέβαιος πῶς τοὺς κυνηγοῦν, καὶ ἂν φανῇ, ὅς τὴν στιγμήν τὸν τσουβάλιασαν. Ὁ Μπάρνυ τὴν ἔχει καλὰ, γιατί' ἄλλοιως θὰ ἐγένετο λόγος νὰ σου εἰπῶ, βάζω στοίχημα πῶς ὁ Μπάρνυ τὰ κατὰ φερε καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

— Ἀὐτὸς ἀπόψε; ἠρώτησεν ὁ Ἰουδαῖος, τονίζων ἰδιαιτέρως τὴν λέξιν αὐτόν.

— Ὁ Μῶνξ ἐννοεῖτε; ἠρώτησεν ὁ κάπηλος μετὰ τινος ἐνδοιασμοῦ.

— Σιωπῇ! εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος. Ναι.

— Χωρὶς ἄλλο, ἀπεκρίνατο ὁ κάπηλος ἐξαγῶν χρυσοῦν ὠρολόγιον ἐκ τοῦ θυλακίου τῶν περισκελίδων του. Ἐνόμιζα μάλιστα πῶς θὰ ἔλθῃ ἡ γρηγορώτερα ἂν ἀγαπᾶτε νὰ περιμένετε δέκα λεπτά, θὰ ἦναι...

— Ὅχι, ὅχι, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὁ Ἰουδαῖος, ὡς ἂν παρὰ τὴν μεγάλην του ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὸ ἐν λόγῳ πρόσωπον ἀνεκουφίσθῃ μὴ συναντήσας αὐτό. Εἶπε τοῦ πῶς ἦλθα νὰ τον ἴδῃ, καὶ νὰ ἔλθῃ ἀπόψε ὅς τὸ σπῖτι μου. Ὅχι, καλλίτερα αὔριον ἂν οὐ δὲν εἶναι ἐδῶ, εἶναι καὶ αὔριον καιρὸς.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ κάπηλος· δὲν ἔχει ἄλλο τίποτε νὰ τοῦ εἰπῶ;

— Οὔτε λέξιν ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος καταβαίνων τὴν κλίμακα.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ κάπηλος ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ἀνακαλῶν αὐτόν, τί εὐκαιρία παρουσιάζεται νὰ κάμωμε μίαν δουλειά. Ὁ Φίλ Μπάρνερ εἶναι μέσα· εἶναι γενομένος στουππι, καὶ ἕνα μικρὸ παιδί μπορεῖ νὰ τον στραβώσῃ.

— Χὰ, χὰ, χὰ, ἀνεκάγχασεν ὁ Ἰουδαῖος ἀνεγείρας τὴν κεφαλὴν· ἀλλὰ δὲν εἶναι τώρα καιρὸς νὰ χάσωμεν μὲ τὸν Μπάρνερ· ἔχει ἀκόμη πολλὰ νὰ κάμῃ προτοῦ νὰ ξεμπερδεύσωμεν τὸν λογαριασμόν του· ὥστε πῆγαινε νὰ εὑρῇ τοὺς συντρόφους σου καὶ εἰπέ τους νὰ γλεντήσουν τὴν

1. Τὸν συνέλαβον καὶ τὸν φυλάκισαν.

2. Μεθυμένος.

3. Ἐξαπατήσῃ.

ζωὴν τους, ὅσον καιρὸν οἱ ἄλλοι τοὺς τὴν χαρίζουν, χὰ, χὰ, χὰ!»

Ἀνεκάγχασεν ἐπίσης καὶ ὁ κάπηλος, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἀμα ὁ Ἰουδαῖος ἔμεινε μόνος, ἡ φυσιογνωμία του ἀνέλαβε τὴν προηγουμένην ἐκφρασιν ἀνησυχίας καὶ ταραχῆς. Μετὰ τινὰς στιγμὰς σκέψεως ἐπέβη ἐνδὸς δίφρου καὶ διέταξε νὰ τον φέρῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Βέδναλ Γκορν. Κατῆλθε δὲ εἰς ἡμίσεος μιλίου ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κατοικίας τοῦ Σάικς, καὶ διήνυσσε πεζὸς τὸν ἐπίλοιπον δρόμον.

«Τώρα, ὑπετονθόρυσσε κρούων τὴν θύραν, εἰμεθα ἕνας κ' ἕνας, κόρη μου, καὶ ἂν μαγερεύουν· τίποτε θὰ σε κάμω γρήγορα νὰ το μαρτυρήσῃς ὅσω κατεργάρα καὶ ἂν ἦσαι.»

Ἀνῆλθεν ἀθορύβως τὴν κλίμακα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Νάνσυ, χωρὶς νὰ κρούσῃ τὴν θύραν αὐτοῦ. Ἡ νεᾶνις ἐκάθητο μόνη, λυσίκομος, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

«Τὸ ἔχει τσουγμένο, ἐσκέφθη ὁ Ἰουδαῖος ἀδιαφόρως, καὶ ἔσως εἶναι κκοδιόθετος.»

Ἐν ᾧ ἔκαμνε τὴν παρικήρησιν ταύτην ὁ γέρον Ἰουδαῖος ἐστράφη ἵνα κλείσῃ τὴν θύραν, ὁ δὲ κρότος ἐξήγειρε τῆς νάρκης αὐτῆς τὴν νεανίδα. Εἶδεν ὑπόδρα τὸν Ἰουδαῖον, ἠρώτησεν ἂν ἦτο καμμία εἰδήσις, καὶ ἤκουσε παρ' αὐτοῦ τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων τοῦ Τωβίου Κράκιτ.

«Ὅταν ὁ Ἰουδαῖος ἐτελείωσεν, ἡ νεᾶνις ἀνέλαβε τὴν προτέραν στάσιν, στηρίζουσα ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐδὲ λέξιν ἐξεστόμισε. Ἐσπρωξέ μετ' ἀνυπομονησίας τὸν λυχνοστάτην, καὶ ἄπαξ ἡ δις μεταβαλοῦσα θέσιν μετὰ κινήσεως νευρικῆς καὶ σπασμωδικῆς, προσέτριψε τοὺς πόδας εἰς τὸ πάτωμα· ἄπασαι αἱ κινήσεις αὐτῆς περιορίσθησαν εἰς ταῦτα.

Ἐν σιγῇ δὲ καὶ ὁ Ἰουδαῖος περιέβλεψε περὶ αὐτόν καὶ παρετήρησεν ὅλα τὰ μέρη τοῦ δωματίου, ὅπως ἀνακαλύψῃ μὴ τυχόν ἐπανελθὼν ὁ Σάικς ἐκρύπτετο· εὐχαριστηθεὶς ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν παρατηρήσεών του, ἔβηξε δις ἢ τρίς καὶ ἀπεπειράθη πολλάκις νὰ νοῖξῃ ὁμιλίαν. Ἀλλ' ἡ νεᾶνις οὐδὲ κἂν προσέσχεν εἰς αὐτόν· ἐπὶ τέλους ἔκαμε τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν, καὶ προστρίβων τὰς χεῖρας ἠρώτησεν αὐτὴν θωπευτικῶτατα.

«Ποῦ νομίζεις νὰ ἦναι τώρα ὁ Μπίλ, ἀγαπητή μου;»

Ἡ νεᾶνις ἐφέλλισε διὰ φωνῆς θλιβερᾶς καὶ μόλις καταληπτῆς ὅτι ἠγνόνει· ἐφάνετο δὲ ὅτι οἱ ὀλολυμοὶ ἐμπόδιζον αὐτὴν νὰ ὁμιλήσῃ.

«Καὶ τὸ παιδί; ἠρώτησεν ὁ Ἑβραῖος προσηλῶν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅπως ἀναγνώσῃ ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς φυσιογνωμίας τῆς. Τὸ δυσχεσμένο τὸ μικρὸ! Νὰ το πετάξουν εἰς ἕνα λάκκο! Νάνσυ, τί λέγεις δι' αὐτό;

1. Μηχανοραφῶσι.

— Τὸ παιδί! εἶπεν ἐκεῖνη ἐγείρασα ζωντῶς τὴν κεφαλὴν, τὸ παιδί εἶναι πολὺ καλλίτερα ἐκεῖ ὅπου εἶναι παρὰ μαζί μας· καὶ φθάνει μόνον νὰ μὴ πάθῃ τίποτε κακὸ ὁ Μπίλ· εὐχομαι νὰ ποθῇ ἐκεῖ ὅς τὸν λάκκον, κ' ἐκεῖ νὰ σπρίσουν τὰ ἄμμοια τὰ κόκκαλά του.

— Πῶς! ἀνεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος ἐκθαμβος.

— Ναι, ἔτσι καθὼς λέγω, εἶπεν ἡ νεᾶνις παρηγοῦσα αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτί. Εἶναι εὐτύχημά μου ὅπου δὲν θὰ το ἴδῃ πλέον, καὶ θὰ εἰξεύρω πῶς τὰ βάσανά του ἐτελείωσαν. Δὲν θὰ ἡμποροῦσα νὰ το ὑποφέρω πλησίον μου· μόνον ἡ ὄψις του μὲ ἔκαμνε νὰ συχαίνωμαι καὶ τὸν εαυτόν μου καὶ σὰς ὅλους.

— Φτοῦ! ἔκαμνε ὁ Ἑβραῖος περιφρονητικῶς· εἶσαι μεθυμένη, κόρη μου.

— Ἐγώ! εἶπεν ἐκεῖνη μετὰ πικρίας· δὲν εἶναι σφάλμα σου βέβαια ἂν δὲν ἦμαι· ἄλλο καλλίτερο δὲν ἤθελες παρὰ νὰ με βλέπῃς πάντα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἐκτὸς ἔσως αὐτὴν τὴν στιγμήν. Φαίνεται ὅτι ὁ τρόπος μου σήμερα δὲν εἶναι τῆς ὁρέξεώς σου, ἢ ὅχι;

— Ναι! ἀνεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος· δὲν εἶναι διόλου τῆς ὁρέξεώς μου.

— Καὶ λοιπὸν, τί ἀγαπᾶτε νὰ κάμω; εἶπεν ἡ νεᾶνις γελῶσα.

— Τί ἀγαπᾶ νὰ κάμῃς! ἀνεκαύγασεν ὁ Ἑβραῖος, ὅν ἡ ἀπροσδόκητος ἐπιμονὴ τῆς νέας καὶ τὰ διάφορα δυσάρεστα συμβάντα τῆς ἐσπέρας ἔφερον εἰς ἀπόγνωσιν· τώρα θὰ ἴδῃς, τί θέλω νὰ κάμῃς· ἄκουσε, στρίγγλα! Ἄκουσε καλὰ ἐμένα, ὅπου μὲ δύο λογάκια ἡμπορῶ νὰ κάμω νὰ στρίψουν τὸ καρδί τοῦ Σάικς, τόσω σίγουρα, ὡς νὰ ἐκρατοῦσα τὸν βοϊδὸλαιμό του ἀνάμεσα ὅς τὰ χέρια μου. Σὰν γυρίσῃ πίσω καὶ δὲν φέρῃ μαζί του τὸ παιδί, ἐὰν τὸ ἄφισε νὰ φύγῃ, ἐὰν δὲν μοί το ἀποδώσῃ, ζωντανὸ ἢ νεκρὸ, σκότωσέ τον ἀμέσως ἂν βέλῃς νὰ τον κάμῃς νὰ γλυτώσῃ τὴν κρεμάλαν, μόλις πατήσῃ τὸ πόδι του ἐδῶ μέσα, ἄλλοιως, πιστευσέ με θὰ ἦναι πολὺ ἀργά.

— Τί θὰ εἰποῦν αὐτά; ἀνεφώνησεν ἀκουσίως ἡ νεᾶνις.

— Τί θὰ εἰποῦν αὐτά; ἐξηκολούθησεν ὁ Φείγγιν ὡς μαινόμενος, νὰ τί θὰ εἰποῦν... ὅταν αὐτὸ τὸ παιδί ἡμποροῦσε νὰ με κάμῃ νὰ κερδήσω ἑκατοντάδες λίρες στεργλίνες, εἶναι σωστὸ νὰ χάσω αὐτὴν τὴν περίστασιν, αὐτὸ τὸ βέβαιον κέρδος, ἐξ αἰτίας μερικῶν μεθύσων, ὅπου ἡμπορῶ ὅτι ὅρα θέλω νὰ τους κόψω τὸ καταπινάρι, καὶ νὰ εἶμαι εἰς τὴν διάκρισιν ἐνδὸς ληστού, ὁ ὁποῖος μόνον ὅπου δὲν θέλει, ἂν θελήσῃ ὅμως ἡμπορεῖ νὰ... νὰ... νὰ...

Ὁ γέρον ἡσθμαίνει καὶ ἀπῆγγειλεν οὐχὶ εὐδιακρίτως τὴν τελευταίαν φράσιν· παραχρῆμα ὅμως ὁ θυμὸς αὐτοῦ κατηνύσθη, καὶ ἡ στάσις του

1. Τὸν λάρυγγα.

μετεβλήθη ὀλοτελῶς. Ἐκεῖνος ὅστις πρὸ μιᾶς ἐτι στιγμῆς ἔκειτο ἐκεῖ, δάκνων τοὺς γρόνθους, μόλις ἀναπνέων, ὠχρίων ἐκ μανίας καὶ ἀγρίως βλέπων, κατέπεσεν ἐπὶ τινος ἔδρας καὶ συνελθὼν εἰς ἐαυτόν, ἐφοβήθη μήπως ἐπροδόθῃ. Μετὰ βραχεῖαν δὲ σιγὴν ἀπετόλμησε νὰ κυττάξῃ τὴν Νάνσυ, καὶ ἔλαβεν ὁπωσοῦν θάρρος ἰδὼν ὅτι ἐκάθητο ἀμέριμνος ἀπαράλλακτως, ὡς καὶ ὅταν οὗτος εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον.

«Νάνσυ, ἀγαπητή μου! ὑπετονθόρυσεν ὁ Ἑβραῖος διὰ τῆς συνήθους αὐτῇ φωνῆς· ἔδωκες προσοχὴν εἰς ὅσα εἶπα;

— Μὴ με σκοτίζεις, Φείγγιν, ἀπεκρίνατο ἡ νεᾶνις, ἐγείρασα νωχελῶς τὴν κεφαλὴν· ἂν ὁ Μπίλ δὲν ἐπέτυχεν αὐτὴν τὴν φορὰν, θὰ ἐπιτύχῃ ἄλλην ἡμέραν· ἔκαμε διὰ σένα ἕως τώρα πολλὰ, καὶ θὰ κάμῃ καὶ ἄλλα ἀκόμη ὅταν ἡμπορέσῃ. Τὰ ἀδύνατα ὅμως δὲν ἡμπορεῖ νὰ τα κάμῃ· ὥστε ἂς παύσῃ πλέον αὐτὴ ἡ κουβέντα.

— Καὶ τὸ παιδί, ἀγαπητή μου; εἶπεν ὁ Ἑβραῖος προστρίβων τὰς χεῖρας μετὰ πυρετώδους ζωνρότητος.

— Ὁ τι πάθουν οἱ ἄλλοι θὰ πάθῃ καὶ αὐτὸ, ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Νάνσυ· σοῦ τὸ λέγω καὶ πάλιν ὅμως ὅτι ἐλπίζω πῶς ἀπέθανε καὶ ἐτελείωσαν τὰ βάσανά του πλέον... Φθάνει μόνον νὰ μὴν πάθῃ τίποτε ὁ Μπίλ. Ἀλλ' ἂν οὐδὲ Τώμπυ τὴν ἐγλύτωσε, εἶναι πολὺ πιθανὸν πῶς δὲν ἔπαθε καὶ αὐτὸς τίποτε· διότι ἀξίζει δυὸ σὰν τὸν Τώμπυ.

— Καὶ δι' αὐτὸ ὅπου σοῦ ἔλεγα, ἀγαπητή μου;... ἠρώτησεν ὁ Ἑβραῖος, βλέπων αὐτὴν ἐταστικῶς.

— Πρέπει νὰ μοῦ τὸ εἰπῇς καὶ πάλιν, ἂν ἦναι τίποτε ποῦ πρέπει νὰ κάμω, ἀπεκρίνατο ἡ Νάνσυ· καὶ πάλιν εἰς τοιαύτην περίστασιν καλλίτερα θὰ κάμῃς νὰ περιμένῃς ὡς αὔριον. Μὲ ἐξύπνησες μίαν στιγμήν, εἶμαι ὅμως καὶ πάλιν κουρασμένη καὶ λωλωμένη ὡς πρῶτα.

Ὁ Φείγγιν ἀπέτεινε αὐτῇ καὶ ἄλλας ἐρωτήσεις, ὅπως βεβαιωθῇ ἂν δὲν ἐπωφελέθη τῶν ἐκμυστηρέσεων ἂς ἀσυνέτως ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκεῖνη ἀπεκρίνατο φυσικῶτατα καὶ οὐδόλως ἐτάρακτον αὐτὴν τὰ ἐταστικά τοῦ Ἑβραίου βλέμματα, ὥστε οὗτος ἐβεβαιώθη πλέον ὅτι ὀρθῶς ἔκρινεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ἡ νεᾶνις εἶχε κάμει κατὰ χρῆσιν πνευματωδῶν ποτῶν. Καὶ τῷ ὄντι ἡ Νάνσυ οὐδαμῶς ἦν ἀπηλλαγμένη ἐλαττώματος κοινοῦ πᾶσι τοῖς μαθηταῖς τοῦ Ἑβραίου, ὅπερ παρ' αὐτῇ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ὑπεθάλπετο ἀντὶ νὰ καταστέλληται. Ἡ ἀταξία τῆς ἐνδυμασίας αὐτῆς καὶ δριμεῖα ὁσμὴ γινέβρας κεχυμένης ἐν τῷ δωματίῳ, ὑπεστήριζον τὴν εἰκασίαν ταύτην. Καὶ ὅτε, μετὰ τινὰ στιγμήν ζωνρότητος ἐπανεπέσεν εἰς τὴν προτέραν νάρκην τῆς, ὅτε μὲν δακρύουσα, ὅτε δὲ κραυγάζουσα «ἐπὶ τέλους, ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἀπελπιζώμεθα!» ἡ προφύ-

ρουσα λόγους ασυναρτήτους, ὁ κύριος Φείγγιν, ὅστις ἐκέκτητο μεγάλην πείραν τῶν τοιούτων, κατενόησε μετὰ υπερμέτρου εὐχαριστήσεως, ὅτι μακρὰν ἀπέχετο τοῦ νὰ συλλάβῃ αὐτὴ ὑπόνοιαν τινά, περὶ τῶν ὧσων ἐφοβήθη.

Ἦσυχάσας ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, ἐκ πληρώσας δὲ τὸν διττὸν σκοπὸν ὃν προσέθετο, νὰ πληροφορήσῃ δηλαδὴ τὴν νεάνίδα περὶ τῶν συμβάντων καὶ νὰ βεβαιωθῇ αὐτοῖς ὁμιασις ὅτι ὁ Σάικς δὲν ἐπανήλθεν, ὁ κύριος Φείγγιν ἐπανήλθεν εἰς τὴν κατοικίαν του καταλιπὼν τὴν Νάνσυ, τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης στηρίζουσας καὶ εἰς ὕπνον βεθυισμένην.

Ἦτο περίπου μία ὥρα μετὰ μεσονύκτιον· ἡ νύξ ἦν ζοφερά, τὸ δὲ ψῆχος δριμύτατον, ὥστε ὁ Ἑβραῖος ἔσπευσε διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ὅτι τάχιστα εἰς τὸν οἶκόν του· ὁ ἀποξηράνας τὰς δοῖς ψυχρὸς βορέας ἐφαίνετο ὥστε ἐσάρωσεν ἐπίσης καὶ τοὺς διαβάτας ἐκ τῶν ὁδῶν καθὼς καὶ τὸν κονιορτὸν καὶ τὸν βόρβορον· σχεδὸν οὐδεὶς εὐρίσκετο ἔξω, καὶ οἱ σπάνιοι διαβάται ἔτρεχον ἐν τάχει εἰς τὰς κατοικίας των· ὁ ἀνεμὸς ἔπνεε κατὰ πρόσωπον τοῦ Ἑβραίου, ὅστις προσεχώρει τρέμων καὶ ῥιγῶν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ πνοήν.

Φθὰς εἰς τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ ἐν ἣ κατῴκει, ἤρεύνα τὰ θυλάκιά του διὰ νὰ εὑρῇ τὸ κλειδίον, ὅτε αἴφνης παρυσιάσθη ὀπισθέν του ἄνθρωπος τις καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν κατ' ὄνομα ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

«Α! ἐπεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος, στραφεὶς ζωηρῶς εἶναι;...

— Ναί, ὑπολαβὼν εἶπεν ἀποτόμως ὁ ἄγνωστος. Δύο ὥραις ἔχω τώρα ποῦ ξεπάγιασα νὰ σε περιμένω· ποῦ 'ς τὸ διάβολο ἤσουν χωμένος;

— Ἐτρεχα γιὰ τὰς δουλείαις σου, ἀγαπητέ μου, ἀπεκρίνατο ὁ Ἑβραῖος βλέπων ἀμυγχανῶς τὸν ἄγνωστον, καὶ βραδύνων τὸ βῆμα. Γιὰ τὰς δουλείαις σου ὅλη τὴν βραδεία.

— Μπᾶ! ἀλήθεια; εἶπεν οὗτος εἰρωνικῶς. Λοιπὸν, ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα;

— Ὅχι πολὺ καλὸν, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος.

— Ἐλπίζω πῶς ὄχι καὶ κακόν,» εἶπεν ὁ ἄγνωστος, σταθεὶς, καὶ ἰδὼν ἀνησυχῶς τὸν Ἑβραῖον.

Ὁ Ἑβραῖος ἔσεισε τὴν κεφαλὴν καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ποκριθῇ, ὅτε ὁ ἄλλος διακόψας αὐτὸν, διηυθύνθη εἰς τὴν οἰκίαν πρὸ τῆς ὁποίας ἔφθασαν συνομιλοῦντες, καὶ παρετήρησεν ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν συνδιάλεξίν των ὑπὸ στέγην παρὰ εἰς τὸ ὑπαίθριον· ὅτι εἶχε ξεπαγιάσει περιμένων ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ ὅτι ὁ ἀνεμὸς ἐθέρριζε τὸ πρόσωπόν του.

Ὁ Φείγγιν δὲν ἐφαίνετο εὐδιάθετος νὰ δεχθῇ ἐπισκέψεις εἰς τοιαύτην ὥραν καὶ ὑπετονόησεν ὅτι δὲν εἶχε φωτιά· ἀλλ' ὁ σύντροφός του ἐπανελάβετο τὴν αἴτησιν τοσοῦτον ἐπιτακτικῶς, ὥστε

ὁ Ἑβραῖος ἀνοίξας τὴν θύραν παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ κλείσῃ ἀθορύβως, ἐν ᾧ αὐτὸς ἤναπτε φῶς.

«Κάμνει θεοσκότεινα ἐδῶ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος προχωρήσας βήματά τινα ψηλαφητί. Κάμε γρήγορα. Δέν μου ἀρέσει τὸ σκοτάδι.

— Κλείσατε τὴν πόρταν,» εἶπεν ὁ Φείγγιν ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ διαδρόμου.

Ἐν ᾧ δὲ ὁμιλεῖ, ἡ θύρα ἐκλείσθη μετὰ θορύβου.

«Δέν τὴν ἐκλείσα ἐγὼ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος, προσπαθὼν νὰ προχωρήσῃ ἐν τῷ σκότει· ἀλλ' ὁ ἀνεμὸς, ἡ θὰ ἐκλείσθῃ μόνη της· ἄλλοιως δὲν γίνεταί. Φώτισε γρήγορα, ἡ κάπου θὰ βγάλω τὸ σθεῖρο μου εἰς αὐτὴν τὴν καταραμένην σπηλιά.»

Ὁ Φείγγιν κατῆλθεν ἀθορύβως τὴν κλίμακα τοῦ μαγειρείου, καὶ ἐπανήλθε μετὰ μικρὸν μετ' ἀνημμένου κηρίου, ἃς οὐ πρότερον ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ Τωβίας Κράνιτ ἐκοιμάτο βαθυτάτα ἐν τῇ κάτῳ αἰθούσῃ, καὶ οἱ μικροὶ λωποδύται ἐν τῷ ἔμπροσθεν δωματίῳ. Ἐνευσεν εἰς τὸν ἄγνωστον νάκλουσθ' αὐτὸν καὶ προσπορεύθη.

«Ἢμποροῦμεν νὰ εἰποῦμε ἐδῶ τὰ ὀλίγα, ὅπου ἔχομεν νὰ εἴπωμεν μεταξὺ μας, ἀγαπητέ μου, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος ὠθήσας θύραν τινα· θὰ φρίσω τὸ φῶς εἰς τὴν σκάλα, ἐπειδὴ εἰς τὰ παράθυρα εἶναι τρύπαις καὶ ἡμπορεῖ νὰ ἰδοῦν τὸ φῶς οἱ γείτονες. Ἀπὸ δῶ!»

Ὁ Ἑβραῖος ἔκυψε, κατέθηκε τὸ κηρίον ἐπὶ τῆς τελευταίας βαθμίδος τῆς κλίμακος ἀντικρὺ ἀκριβῶς τῆς θύρας καὶ εἰσῆλθε πρῶτος εἰς τὸ δωματίον, ὅπερ ἄλλα ἐπιπλά δὲν εἶχεν ἐκτὸς ἐνὸς θεραυσμένου καθίσματος καὶ χαλαιοῦ τινὸς ἀνακλίντρου, χωρὶς σκέπασμα. Ὁ ξένος ἔπεσεν ἐπ' αὐτοῦ κατάκοπος, πλησιάζαντος δὲ τοῦ Ἑβραίου τὸ κάθισμα, εὐρέθησαν ἀπέναντι ἀλλήλων. Τὸ σκότος δὲν ἦτο βαθύ, διότι ἡ θύρα ἦν ἡμικλειστός, τὸ δὲ κηρίον ἐπὶ τῆς κλίμακος τεθειμένον, ἔρριπτεν ἀμυδρὰν λάμψιν ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου.

Συνδιελέχθησαν ἐπὶ τινὰ κηρὸν ταπεινῇ τῇ φωνῇ· ἂν παρευρίσκετό τις μάρτυς τῆς σκηνῆς ἐκείνης, καίτοι ἐκ τῆς συνομιλίας των μόνον λέξεις τινὰς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ ἤκουεν, εὐκόλως ὅμως θὰ κατενόει ὅτι ὁ Φείγγιν ἐφαίνετο δικαιολογούμενος κατὰ τινων παρατηρήσεων τοῦ ξένου, καὶ ὅτι οὗτος ἦν σφόδρα ἡρετισμένος. Συνομιλοῦν οὕτως ἐπὶ ἐν τέταρτον περίπου τῆς ὥρας, ὅτε ὁ Μὼνξ (διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου προσηγόρευσε πολλάκις ὁ Ἑβραῖος τὸν ξένον κατὰ τὴν συνδιάλεξιν), εἶπεν ὑψώσας μικρὸν τὴν φωνήν·

«Σὰς ἐπαναλαμβάνω πῶς αὐτὸ ἦτο ἀνόητον καὶ δὲν εἶχε τὸν τόπον του. Διατί νὰ μὴν τον κρατήσῃς ἐδῶ μαζὶ με τοὺς ἄλλους; Διατί νὰ μὴν τον κάμῃς ἀμέσως κακοήθη μοσχομάγκαν;

— Ἀλλ' ἀκούσατέ με λοιπὸν! ἀνεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος, ἀνυψὼν τοὺς ὤμους.

— Μὴν 'πᾶς νὰ μου εἰπῇς πῶς δὲν εἴμποροῦσαι νὰ το κάμῃς αὐτὸ, ἂν ἤθελες! παρετήρησεν ὁ Μὼνξ μετὰ δυσχερεσκείας. Μήπως δέν το κατῶρωσες τόσαις φοραῖς γιὰ τὰ ἄλλα παιδιὰ; Ἐάν τὸ πολὺ πολὺ εἶχες ἓνα χρόνον ὑπομονή, δέν θὰ κατῶρωνες νὰ τον κάμῃς νὰ καταδικασθῇ εἰς ἐξορίαν, ἴσως καὶ διὰ βίου;

— Καὶ ποῖον θὰ ὠφελοῦσε αὐτό; ἀγαπητέ μου, ἠρώτησε ταπεινῶς ὁ Ἑβραῖος.

— Ἐμὲ, ἀπεκρίνατο ὁ Μὼνξ.

— Ἀλλ' ὄχι καὶ ἐμὲ, παρετήρησεν ὁ Ἑβραῖος μετὰ ταπεινότητος· ἡμποροῦσε νὰ μου χρησιμεύσῃ. Ὅταν διὰ μίαν ὑπόθεσιν ἐνδιαφέρονται δύο μέρη, τὸ δίκαιον εἶναι νὰ συμβουλευέται κανεὶς τὰ συμφέροντα καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Δέν εἶναι ἔτσι, καλέ μου φίλε;

— Ἐ, ὅστερα; ἠρώτησεν ὁ Μὼνξ ἀποτόμως.

— Εἶδα πῶς δέν ἦταν εὐκόλῳ νὰ τον συνειθίσω 'ς τὴν τέχνη, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Ἑβραῖος· δέν ὁμοιάζε καθόλου με τὰ ἄλλα παιδιὰ, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν.

— Ὅχι, ποῦ νὰ πάρῃ ἡ ὁρμή! ὑπετονόησεν ὁ Μὼνξ· ἀλλέως θὰ ἦτον πρὸ πολλοῦ γενομένος κλέπτης.

— Δέν εἶχα κανένα μέσον 'ς τὸ χέρι διὰ νὰ τον καταφέρω, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος παρατηρῶν ἀνησυχῶς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἄλλου. Δέν ἐπιείσθη ποτὲ εἰς τὸ δόκανον, καὶ δέν εἶχα τρόπον διὰ νὰ τον φοβίσω, ὅπως κάμνομεν πάντα εἰς τὴν ἀρχή· ἀλλέως χάνομεν ὅλους μας τοὺς κόπους. Τί ἔπρεπε νὰ κάμω; Νὰ τον στείλω εἰς τὸν δρόμο μαζὶ με τὸν Ἀπκωλαδιὰν καὶ με τὸν Τσάρλυ; τὴν ἐπάθαμε καλὰ τὴν πρώτη φορά, ἀγαπητέ μου· ἔτρεμα γιὰ ὅλους μας.

— Δέν εἶναι σφάλμα ἰδικόν μου αὐτό, παρετήρησεν ὁ Μὼνξ.

— Ὅχι, ὄχι, φίλε μου, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἑβραῖος· καὶ δέν ἔχω κανένα παράπονο, ἐπειδὴ ἂν δέν συνέβαινε αὐτό, δέν θὰ ἐτύχαιεν ἡ εὐκαιρία νὰ δώσῃτε προσοχὴν εἰς αὐτὸ τὸ παιδί, καὶ δέν θὰ ἀνεκαλύπτετε ὅτι ἦταν αὐτὸ ὅπου ἐζητούσατε. Πρὸς χάριν ἰδικήν σας τὸ ἔπιασα διὰ μέσου τῆς Νάνσυ καὶ τώρα αὐτὴ εἶναι ποῦ παίρνει πάντα τὸ μέρος του.

— Καὶ τί κάθεται; Δέν τὴν πνίγει; εἶπεν ὁ Μὼνξ μετ' ἀνυπομονησίας.

— Δέν εἶναι κατὰλληλος ὁ καιρὸς, ἀγαπητέ μου, ἀπεκρίνατο ὁ Ἑβραῖος μεσιδιῶν, καὶ ἔπειτα αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆς δουλείας δέν τῆς κατὰ πιάνομεν, ἀλλέως με πολλήν μου εὐχαρίστησιν θὰ το ἐκαμνα κάμειν ἀπὸ αὐταῖς ταῖς ἡμέραις· ὅμως γνωρίζω πολὺ καλὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ κορίτσια· ἔννοια σου, Μὼνξ. Μόλις ἀρχίσει νὰ του ἀρέσῃ τοῦ παιδιοῦ εἰς αὐτὴν τὴν δουλείαν, καὶ αὐτὴ δέν θὰ δίνη πλέον ἓνα παρὰ! Θέλετε νὰ γίνῃ κλέφτης· ἐάν ἦναι ζωντανός, σοῦ ὑπόσχομαι νὰ τον κάμω τέλειον, καὶ ἂν... ἂν...

προσέθηκεν ὁ Ἑβραῖος, πλησιάζων ἔτι μάλλον τὸν Μὼνξ... αὐτὸ δέν εἶναι πιθανόν· ἀλλὰ τέλος πάντων, διὰ νὰ ὑποθέσωμεν καὶ τὸ χειρότερον ὅπου ἡμπορεῖ νὰ συμβῇ... ἂν ἀπέθανε...

— Δέν θὰ εἴμαι ἐγὼ ἡ αἰτία, εἶπε διακόψας αὐτὸν ἀγρίως ὁ Μὼνξ, σφίγγων με τρέμουσαν χεῖρα τὸν βραχίονα τοῦ Ἑβραίου. Βάλε το καλὰ εἰς τὸν νοῦ σου, Φείγγιν, ἐγὼ δέν πταίω καθόλου δι' αὐτό. Τὰ πάντα ἐκτὸς τοῦ θανάτου σὰς εἶπα εὐθύς ἐξ ἀρχῆς. Δέν θέλω νὰ χύσω αἷμα, αὐτὸ ἀνακαλύπτεται πάντοτε καὶ ἔπειτα δέν σε ἀφίνουν ἡσυχον καὶ τὰ φαντάσματα. Ἄν ἐσκοτώθῃ δέν εἶναι λάθος ἰδικόν μου, ἀκούεις! Καταραμένη νὰ ἦναι αὐτὴ ἡ ἀναθεματισμένη τρύπα σας! Τί εἶναι αὐτό;

— Τί πράγμα; ἀνεφώνησεν ὁ Ἑβραῖος περιπτυσάμενος τὸ σῶμα τοῦ Μὼνξ πεσόντος περιδεοῦς κατὰ γῆς. Ποῦ; τί εἶναι;

— Ἐκεῖ, ἐκεῖ! ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, δεικνύων διὰ τοῦ βλέμματος τὸν ἀπέναντι τοίχον. Ὁ ἴσκιος... Εἶδα τὸν ἴσκιον μιᾶς γυναικὸς με ἓνα σάλι καὶ ἓνα καπελλίνο νὰ περάσῃ 'σὰν ἀστραπὴ ἀπὸ τὸν τοίχο.

Ὁ Ἰουδαῖος ἀφῆκε τὸν Μὼνξ, ἀμφοτέροι δὲ ἐξώρμησαν ἐν σπουδῇ ἐκτὸς τοῦ δωματίου. Τὸ κηρίον, οὐ τὸ φῶς ἐκινεῖτο ὑπὸ ρεύματος ἀνέμου, εὐρίσκετο εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὅπου τὸ ἀπέθηκεν, καὶ δι' αὐτοῦ εἶδον ὅτι οὐδεὶς εὐρίσκετο εἰς τὴν κλίμακα, καὶ τοῦ τρόμου. Ἠκροάσθησαν μετὰ προσοχῆς, ἀλλὰ βαθυτάτη σιγὴ ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν οἰκίαν.

«Θὰ τὸ εἶδες εἰς τῶναιρόν σου! εἶπεν ὁ Ἑβραῖος λαβὼν τὸ φῶς καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν σύντροφόν του.

— Εἴμαι βεβαιότατος ὅτι τὴν εἶδα! ἀπεκρίνατο ὁ Μὼνξ, τρέμων ὅλος. Ἐσκυπτε πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τὴν παρετήρησα καὶ ὅταν ὁμίλησα ἐξηφανίσθη.»

Ὁ Ἑβραῖος ἐκύτταξε μετὰ περιφρονήσεως τὸ πελιδνὸν πρόσωπον τοῦ Μὼνξ, εἶπεν αὐτῷ νὰ τον ἀκολουθήσῃ ἂν ἤθελε καὶ ἀνέβῃ τὴν κλίμακα. Περιεργάσθησαν ὅλα τὰ δωματία· ὅλα ἦσαν ψυχρὰ, γυμνὰ καὶ ἔρημα· κατέβησαν εἰς τὸν διάδρομον καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ ὑπόγειον· οἱ πρασινωποὶ τοῖχοι ἦσαν νοτισμένοι ἐκ τῆς ὑγρασίας, τὰ ἔγχνη δὲ γυμνοκοχλίων ἀπήστραπτον εἰς τὸ φῶς τοῦ κηρίου, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐπεκράτει σιγὴ νεκρικὴ.

«Τί στοχάζεσθε τώρα, ἀγαπητέ μου; εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, ὅταν ἀνῆλθον εἰς τὸν διάδρομον. Ἐκκτός ἀπὸ ἡμᾶς δέν ὑπάρχει ψυχὴ γεννητὴ εἰς τὸ σπίτι, παρὰ μόνον ὁ Τῶμπυ καὶ τὰ παιδιὰ, καὶ αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς ἀσφαλὲς μέρους. Ἰδὲς καλλίτερα μόνος σου!»

Καὶ πρὸς πίστωσιν τῶν λόγων του, ὁ Ἑβραῖος ἐξήγαγε δύο κλειδιά τοῦ θυλακίου του, καὶ πρὸς

έθηκεν ὅτι ἵνα ἀποφύγη πᾶσαν ἐκ μέρους αὐτῶν ἀδιακρίσιαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς συνδιαλέξεως, εἶχε κλειδῶσει ὅλους.

Αἱ ἀθροαὶ αὗται ἀποδείξεις ἐνεθάρρυνον αὐτόν· αἱ διαβεβαιώσεις του βαθμηδὸν ἐλέγοντο μετ' ὀλιγωτέρας θετικότητος, καθ' ὅσον προέβαινον αἱ ἐρευναι ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἐπὶ τέλους, γελάσας διὰ τὸν τρόπον του, διεκήρυξεν ὅτι προφανῶς ἦτο πλάνη τῆς φαντασίας του· ἡρνήθη ὅμως νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν διακοπεῖσαν συνομιλίαν, ἐνθυμηθεὶς αἴφνης ὅτι ἡ ὥρα ἦτο δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐπὶ τούτοις, οἱ δύο ἀξιάγαστοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἀπεχωρίσθησαν ἀλλήλων.

*Ἐπιτα: συνέχεια.

**Π

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἡθικαὶ τοῦ δοκούς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιού.]

37.

Ἐξ ὑπερφηφάνειας μᾶλλον ἢ ἐξ ἀγαθότητος κατακρίνομεν τοὺς ἀμαρτάνοντας· νοουθετοῦμεν δὲ αὐτοὺς, οὐχὶ πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως πεῖσωμεν αὐτοὺς ὅτι ἡμεῖς πόρρω τῆς ἀμαρτίας ἀπέχομεν.

38.

Ἵποσχόμεθα ἐπὶ τῇ βάσει ἐλπίδων, τηροῦμεν δὲ τὰς ὑποσχέσεις ἡμῶν, ὑπὸ φόβων ἐπηρεαζόμενοι.

39.

Τὸ συμφέρον παντοίας λαλεῖ γλώσσας, μυρία δὲ ὑποκρίνεται πρόσωπα, καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἀφιλοκερδοῦς.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

6.

Ἡ γνωστὴ γελοιογραφικὴ ἐφημερὶς τοῦ Λονδίνου Punch ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως στίχους τινὰς περὶ Ἑλλάδος, ὧν ἡ μετάφρασις ἀπεστάλη ἡμῖν ὑπὸ λογίου συνδρομητοῦ τῆς Ἑστίας:

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει παρελθόν, ὡς τὸ γνωρίζει ὅλη ἡ γῆ.
Ἐχει καὶ μέλλον ἡ Ἑλλὰς· ὁ Βηκονσφίλδ τ' ὁμολογεῖ.
Πλὴν θέλει, πλὴν τοῦ μέλλοντος καὶ παρελθόντος, καὶ παρὸν Ὀλίγον· Κρήτην, Ἡπειρον, ... Αἱ τὸν κακὸν τῆς τὸν καιρὸν.

7.

Ἡ σύζυγος πρὸς τὸν σύζυγον:

— Δὲν ἠξέειρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τίνος τῶν δύο μας ἐπῆρε ἡ κόρη μας τὴν κακὴν γλώσσαν ποῦ ἔχει. Βεβαίως δὲν τὴν ἐπῆρε ἀπὸ ἐμέ.

Ἡ σύζυγος πρὸς τὴν σύζυγον:

— Χωρὶς ἄλλο, ἀφοῦ ἔχεις ἀκόμη τὴν ἰδικήν σου.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Ὁ ἄνθρωπος σιγᾷ πολλάκις, σκυθρωπάζει, καὶ ἀναμνησκαται τοῦ παρελθόντος· διότι τὸ παρελθὸν εἶνε ἡ κυρία τῆς ψυχῆς του πατρὶς, καὶ ποθεῖ νοσταλγῶν τὰ αἰσθήματα, ὅσα, καὶ τοὶ ἀλγεῖνᾶ, συνεκίνησαν ἄλλοτε τὴν ψυχὴν του. (Ἑρρίκος Ἀῖνε).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Χάριν τῶν περιέργων τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μάθωσι τίνες τῶν ἀνθρώπων εἶνε μᾶλλον φιλόκαπνοι, ἀνατυποῦμεν τοὺς ἐπομένους ἀριθμοὺς, δηλοῦντας τὴν κατὰ μέσον ὅρον ἐτησίαν κατανάλωσιν ὑφ' ἐνὸς ἀνθρώπου ἐν ταῖς διαφόροις ἔθνεσι. Καὶ δὴ ἐν Αὐστρίᾳ 1 χιλιόγραμμον καὶ 48 γρ. ἐν Οὐγγαρίᾳ 0,87· ἐν Γαλλίᾳ 0,89· ἐν Ἰταλίᾳ 0,708· ἐν Γερμανίᾳ 1,83· ἐν Ἀγγλίᾳ 0,690· ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς 4,600. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ Γερμανία καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουσι τὸν πρῶτον τόπον. Ἐὰν δέ τις ἐλάβανε τὸν κόπον νὰ ὑπολογίσῃ καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι κατανάλωσιν, πιθανώτατα ἤθελεν εὐρεῖ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει τοὐλάχιστον τὰ δευτερεῖα, καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τοῦ πυκνοῦ πληθους τῶν ἐν Ἀθήναις καπνοπωλείων.

Τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τεμάχιον σιδήρου εἶνε πρᾶγμα κινδυνωδέστατον καὶ ὀδυνηρότατον καὶ δυσθεράπευτον λίαν. Ἀγγλος τις σιδηρουργὸς ἐν ᾧ ἐσφυρηλάτει ἐπὶ τοῦ ἄκμονος τεμάχιον σιδήρου, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν του μόριόν τι τοῦ μετάλλου τούτου· φόβος δὲ ὑπῆρχε μήπως πάθῃ ὁ ὀφθαλμός. Οἱ ἰατροὶ ποιήσαντες συμβούλιον ἀπεφάνθησαν ὅτι οἰαδήποτε ἐγχειρίσει εἶνε ἀδύνατος. Ἐν τῇ γενικῇ δὲ πάντων ἀμηχανίᾳ καὶ ἀπορίᾳ ἰατρός τις προσέτεινε νὰ κρατήσωσι πρὸ τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμοῦ τεμάχιον σιδήρου ἰσχυρῶς μαγνητισμένον. Τούτου δὲ γενομένου ἄμα ὡς ἀπείχεν ὁ μαγνήτης ὑποχιλιόμετρά τινα ἀπὸ τοῦ κρυσταλλώδους, τὸ μόριον τοῦ σιδήρου ἐξῆλθεν ἐκείθεν ὅθεν εἶχεν εἰσδύσει, φερόμενον πρὸς τὸν μαγνήτην, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς· τότε δὲ πλέον ἦτο εὐκόλον νὰ ἐξαχθῇ ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Νέα αὕτη καὶ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τοῦ μαγνήτου εἰς τὴν χειρουργικὴν.

Ἐν τῇ σελίδι τῶν Ἀγγελιῶν τῆς Βελγικῆς Ἀνεξαρτησίας εἶδομεν ἐσχάτως νέου εἰδους ἀγγελίαν πρὸς ἀναζήτησιν φυγοδικούντος ἀνθρώπου. Εἶχε δὲ αὕτη ὡς ἑξῆς:

«Δεκακισχίλια φράγκα θὰ λάβῃ ὡς ἀμοιβὴν ὅστις ἀνακαλύψῃ καὶ συλλάβῃ τὸν βέλγον Λιμύλιον Δεγροῦντερς.»

ὑπὸ τὰς λέξεις δὲ ταύτας ὑπῆρχεν ἡ εἰκὼν τοῦ ζητουμένου καὶ ἡ τῆς γυναίκας του, ἥτις ἔφυγε καὶ αὕτη παρακολουθήσασα τὸν ἄνδρα τῆς.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Τὸ πρῆξιμον καὶ ὁ πόνος ὁ προερχόμενος ἐκ κεντήματος μελίσσης ἢ σφιγκτῆς, εὐκόλως διαλύεται, ἐὰν ἐπιτεθῇ πάραυτα ἐπὶ τοῦ προσβληθέντος μέλους—μετὰ προηγουμένην ἐξαγωγὴν τοῦ κέντρου τοῦ ἐντόμου—ἥμισυ κρομμίου, εἰς δύο μέρη κεκομμένον.

ΑΘΗΝΑΙ — ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 14.